

OTDK-dolgozat

A 36. Országos Diákköri Konferenciára

2022.

„Az Innovációs És Technológiai Minisztérium ÚNKP-21-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési És Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.”

Germuska Veronika Erika
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Vitéz János Tanárképző Központ
Hittanár-nevelőtanár, történelemtanár és állampolgári ismeretek tanára

HITÉLETRE NEVELÉS ÉS TÖRTÉNETMESÉLÉS
RELIGIOUS EDUCATION AND STORYTELLING

Témavezető: Dr. Szőke-Milinte Enikő PhD
Egyetemi docens

Kézirat lezárásának dátuma: 2022.07.02.

Tartalom

1. Bevezetés.....	1
1.1 Motiváció.....	1
1.2 Hitéletemről.....	1
1.3 Hitem továbbadásának eddigi állomásai	1
1.4 A dolgozat kérdései és célja	2
1.5 A dolgozat felépítése	2
2. Az Alpha és a Z generáció hitéletre nevelésének kihívása	3
2.1 Az Alpha és a Z generáció bemutatása	3
2.2 A hitéletre nevelésről	4
2.3 A hitéletre nevelés jelentősége	5
3. hitéletre nevelés E. Erikson, Fowler, Piaget és Kohlberg elméleteinek tükrében.....	7
3.1 E. Erikson, Fowler, Piaget és Kohlberg elméleteinek szintézise	7
3.2 Dogmatikai és pedagógiai következmények, alapelvek különös tekintettel a serdülőkorra.....	10
3.2.1 Alapelvek	10
3.2.2 Módszertani, katechetikai feltételek a hitéletre neveléshez	12
4. A narrativitásról.....	14
4.1 A narratív elmélet bemutatása.....	14
4.2 Az Isten(i)élmény módszer: új történet & élő hit.....	18
5. A kutatás folyamatának áttekintése.....	20
5.1 A kutatás leírása	21
5.1.1 Helyszín.....	21
5.1.2 Minta	21
5.2 A helyzetfeltáró vizsgálat módszerei, eszközei.....	21
5.2.1 Kérdőív (vö. 1. sz. melléklet)	21
5.2.2 Megfigyelés	22
5.2.3 Interjú (vö. 2. sz. és 3. sz. melléklet).....	22
5.2.4 Tartalomelemzés (történetek) (vö. 2.sz. és 3. sz. melléklet)	22
5.2.5 Önértékelő füzet (vö. 4. sz. melléklet)	23
5.3 A kutatás megszervezése (2021.szeptember-2022. április).....	23
5.3.1 A 3.b osztály.....	23
5.3.2 A 7.a osztály	24
5.4 A kutatás tartalmi kérdései	27
5.5 Tanítás a módszerrel.....	28

5.6 A kidolgozott témák bemutatása	29
5.6.1 A 3. osztály kidolgozott témái.....	29
5.6.2 A 7. osztály kidolgozott témái.....	34
5.7 A történetek kiválasztása, „megírása”	39
5.7.1 A történetek kiválasztása.....	39
5.7.2 A történet megírása	40
5.8 Lebonyolítás - az adatok elemzése	40
5.8.1 Az előfelmérés.....	41
5.9 Lebonyolítás - tartalomelemzés (A gyerekek által létrehozott történetek elemzése).....	46
5.9.1 A harmadik osztályosok történeteinek tartalomelemzése	48
5.9.2 A hetedik osztályosok történeteinek tartalomelemzése.....	50
5.10 A tanulók önértékelése	53
5.10.1 A 3. osztályosok önértékelése (vö. 4. sz. melléklet)	53
5.10.2 A 7. osztályosok önértékelése	54
5.11 Megfigyelés, reflexió	55
5.11.1 Tapasztalataim a 3.b osztályban.....	55
5.11.2 Tapasztalataim a 7.a osztályban	56
5.12 Lebonyolítás - utófelmérés	57
5.12.1 A 3. osztály utófelmérése	57
5.12.1. A 7. osztályosok utófelmérése.....	60
6. A kutatás tapasztalatainak összegzése: új kérdések megfogalmazása	62
6.1 A harmadik osztályosok elő- és utófelmérésének összehasonlítása.....	62
6.2 A hetedik osztályosok elő- és utófelméréseinek összehasonlítása	64
6.3 Az önértékelés rendszerének összefoglalása.....	66
6.4 A megfigyelési tapasztalatok összefoglalása	66
6.5 A tartalomelemzés összegzése	67
6.6 Új kérdések megfogalmazása.....	67
6.7 A kutatási anyagok tára	69
7. Záró gondolatok	69
8. Felhasznált irodalom	71

KÉPJEGYZÉK

1. kép: Az elméletek szintézisének táblázatos összefoglalója.....	7
2. kép: A kutatás folyamata.....	20
3. kép: Imádság	26
4. kép: Bátorság.....	26

5. kép: 1. óraterv.....	31
6. kép: Templom	34
7. kép: 2. óraterv.....	36
8. kép: Kolbe atya története (Szerk: Folly-Major, 2016: 114.)	38
9. kép: Tűzoltó.....	39
10. kép: Történetek témái.....	47

GRAFIKONJEGYZÉK

1. grafikon: Kikkel szoktál beszélgetni? 3.b (elő).....	42
2. grafikon: Milyen gyakran beszélgetsz Istennel? 3.b (elő).....	43
3. grafikon: Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel? 3.b (elő)	43
4. grafikon: Kikkel szoktál beszélgetni? 7.a (elő)	44
5. grafikon: Milyen gyakran beszélgetsz Istennel? 7.a (elő).....	45
6. grafikon: Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel? 7.a (elő)	46
7. grafikon: Kikkel szoktál beszélgetni? 3.b (utó)	58
8. grafikon: Milyen gyakran beszélgetsz Istennel? 3.b (utó)	58
9. grafikon: Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel? 3.b (utó)	59
10. grafikon: Kikkel szoktál beszélgetni? 7.a (utó).....	60
11. grafikon: Milyen gyakran beszélgetsz Istennel? 7.a (utó).....	61
12. grafikon: Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel? 7.a (utó)	61
13. grafikon: Kikkel szoktál beszélgetni? 3.b (elő és utó)	63
14. grafikon: Milyen gyakran beszélgetsz Istennel? 3.b (elő és utó)	63
15. grafikon: Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel? 3.b (elő és utó).....	64
16. grafikon: Kikkel szoktál beszélgetni? 7.a (elő és utó).....	65
17. grafikon: Milyen gyakran beszélgetsz Istennel? 7.a (elő és utó)	65
18. grafikon: Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel? 7.a (elő és utó)	66

1. BEVEZETÉS

1.1 Motiváció

Dolgozatom témaválasztásának forrása a katolikus keresztény hitben történő neveltetésemben gyökerezik. Vallását rendszeresen gyakorló római katolikus családból származom, ahol már kiskorom óta folyamatosan ismerkedtem meg a katolikus hit alapjaival. Érdeklődésemet tovább fokozta, hogy édesapám a Vámosmikolai Szent Mária Magdolna templom sekrestyése. Édesapámat munkájában többször segítettem, ünnepekor ministrálok, valamint felolvasni is rendszeresen szoktam.

1.2 Hitéletemről

Csecsemőként kereszteltek meg, majd harmadik osztályosként voltam elsőáldozó. A bérmlásra felnőttfejjel, tudatos elhatározással készültem, és 19 évesen járultam a bérmlás szentségéhez. Hittan oktatásban óvodás korom óta részesültem. Gimnáziumi tanulmányaimat a Szent Angéla Ferences Általános Iskola és Gimnáziumban végeztem, ahol a kötelező heti két hittan órán kívül, havonta osztálymisék voltak, valamint nagy ünnepekor (hamvazószerda, karácsony, Szent Ferenc nap) iskola misék. A hitéletre nevelést évi két lelkigyakorlat segítette. A gimnáziumi évek alatt hitem egyre erősödött, és egyre biztosabb alapot szolgáltatott életemnek. A döntő áttörést a 2014. évi lelkes napok hozta meg számomra, amely a Magyar Katolikus Karizmatikus Megújulás egy hetes ifjúsági tábora. Ebben a táborban a megtérés, és a meglévő hit élővé tétele a szervezők célja. 2014-ben az én hitem is teljesen élővé vált és ezt az éltető forrást másokkal is szerettem volna megosztani. Amikor az egyetemi jelentkezésre került sor a tanárképzést választottam, így kezdtem meg 2016 őszén egyetemi tanulmányaimat a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, osztatlan tanárképzésének történelem-hittan szakán. Teljes meggyőződésemmel, hogy a Jóisten arra hívott, hogy minél több emberhez eljuttassam Őt és az Ő tanítását, hogy ezáltal minden ember elnyerje az örök boldogság jutalmát.

1.3 Hitem továbbadásának eddigi állomásai

A hit terjesztésének több módszerében már van gyakorlatom. Így például hittan táborban voltam szervező, segítő, karácsonyi lelki napot tartottam nyolcadikosoknak, illetve virrasztást egyetemi hallgatónak. Továbbá három Alpha kurzus szervezésében és lebonyolításában is részt vettem, először segítőként majd kiscsoportvezetőként is. A kurzus után egy közösséget szerveztünk és vezettünk, amelyben az Alphát végzett résztvevőket gyűjtöttük össze és próbáltunk iránymutatást adni a megkezdett út folytatásához. Saját hitélményeim és a hit

másokhoz való eljuttatása során azt tapasztaltam, hogy a hit élővé tétele mindig az élménnyel, és a tapasztalat eszközével történik. Az élménynek akkora hatása van, amely képes egy teljes életet akár gyökereiben is megváltoztatni. Tehát az embereknek élményt, tapasztalatot kell nyújtani. Ezt egy lelki gyakorlat vagy lelkinap, legtöbbször iskolán kívüli foglalkozás keretében „könnyű” elérni, de hogyan lehetne az iskolában élő hitet adni? Főleg egy állami iskolában - ahol heti egy hittan óra van - azoknak a diákoknak, akiknek a szülei a hittan oktatást választották. Ezen gondolkodva született meg az ötlet, hogy a hittan órákat amennyire csak lehet gyakorlatiassá, élményközpontúvá kell tenni. Meg kell vizsgálnunk tehát, hogy milyen tanítási módszerekkel tudunk maradandó élményt adni. Továbbá, hogy azt hogyan tudjuk egy-egy hittanórán a leghatékonyabban az élő hit kialakításának szolgálatába állítani.

1. 4 A dolgozat kérdései és célja

A dolgozatomnak két fő kérdése van. 1. Milyen kapcsolat van a hitélet és a személyiségfejlődés között, hogyan hatnak egymásra? 2. Hogyan lehet élő hitet adni az iskolai hitoktatás keretei között? A dolgozatom célja a feltett kérdések megválaszolásán túl az általam létrehozott új hittan tanítási módszer (Isten(i)élmény: új történet & élő hit) gyakorlatban való kipróbálása, korrigálása, fejlesztése.

1.5 A dolgozat felépítése

Dolgozatom első felében a hitélet és személyiségfejlődés kapcsolatát tárom fel, valamint párhuzamba állítom a személyiségfejlődés szakaszait és jellemzőit a hit és erkölcs fejlődésének szakaszaival és jellemzőivel.

Ezután bemutatom az általam létrehozott, új narratív módszert, amelynek az *Isten(i)élmény: új történet & élő hit* elnevezést adtam. A hittan tanítás eszközeinek a szíve számomra az élmény, a tapasztalat és a feladatok lesznek.

A második kérdésre (Hogyan lehet élő hitet adni az iskolai hitoktatás keretei között?) adott válaszként dolgoztam ki az Isten(i)élmény módszert, amelyet 2021 tavaszán-nyarán néhány alkalommal kipróbáltam, majd pedig az éves tanári gyakorlatom alatt egy kutatás keretében ezzel a módszerrel tartottam 20 hittan órát (10-et a harmadikosoknak, 10-et a hetedikeseknek). A dolgozatom második felében a kutatásom eredményeiről számolok be.

2. AZ ALPHA ÉS A Z GENERÁCIÓ HITÉLETRE NEVELÉSÉNEK KIHÍVÁSA

2.1 Az Alpha és a Z generáció bemutatása

Tanárjelöltként a szakmai gyakorlaton is megfogalmazódott bennem, hogyan lehetne a hitéleti nevelést az α és a Z generációnak életszerűvé tenni.

Z-generációnak az 1996 után születetteket, a digitális nemzedék 2. generációját nevezzük, akik már nem éltek internet nélküli világban és születésüktől kezdve különféle IKT-eszközöket használnak (digitális bennszülöttek). A Z-generáció elsőszámú sajátossága, hogy webkettőfüggő. A webkettő lényege, hogy az online tartalmat maguk a felhasználók hozzák létre és osztják meg egymással (pl. Wikipédia). A webkettő szinte magához láncolja a felhasználót, ezért nem csoda, ha a Z generációs fiatal minden percben ránéz a mobiltelefonjára. Kutatások bizonyítják, hogy a folyamatos kapcsolttság és képernyős tevékenység, programozás hatására átalakul az idegrendszeri működés és az agytevékenység. Ahogy a weboldalak böngészésével töltött idő kiszorítja a könyvolvasásra fordított órák számát... úgy a régi szellemi funkciókat és tevékenységeket támogató idegpályák is meggyengülnek és kezdenek széthullani. Ennek következtében átalakul a Z-generáció figyelme is. Mivel rengeteg külső inger éri ezeket a fiatalokat, ezért a Z-generációt meg kell tanítani az ingerek szelektálására, valamint a fókuszált figyelem képességének reflex-szerű használatára. Az információ áradat következtében átalakul a Z-generációs fiatalok munkamemóriája is, hiszen az emberi memória kapacitása erősen korlátozott. A munkamemória akkora kognitív terhelésnek van kitéve, hogy már képtelen információtárolásra és feldolgozásra, ezért a tanulási képességünk csorbát szenved, a megértés pedig felszínes marad. Az állandóan a webkettő bűvöletében élő fiatalok megismerési szokásai megváltoztak, amihez új tanítási módszerekre van szükség. Az új tanítási módszer lelke a tanulócentrikusság, az aktív és interaktív tevékenységek. Főként az egyéni tanulást szorgalmazza, rugalmas, tanulóközösségek, megosztás és hálózatba rendeződés, kreativitás, felfedezés, kutatás, valamint részvétel és együttműködés jellemzik. (Szőke-Milinte Enikő 2020:16)

α – generációnak nevezzük a 2010 után születetteket, akik már az írás- és olvasástudás előtt szert tesznek szilárd IKT-használati kompetenciákra. Az α generáció közös jellemzője, hogy már születése pillanatában kapcsolatba kerülhet a digitális technológiával, gondoljunk csak azokra a videocsevegekre, amelyeket az újszülött társaságában az anyuka a nagyszülőkkel folytat vagy amikor az újszülött a közösségi média egyik szereplőjévé válik a róla kipoztolt fotók okán. Az α generáció még hangsúlyosabban hordozza a Z generáció tulajdonságait, és megjelennek új jellemzők is. A digitális technológiát megtervezik, mégpedig olyan módon,

hogy minél intenzívebb felhasználói élményt nyújtson, és ezáltal arra ösztönözze a felhasználót, hogy még intenzívebb, még szorosabb kapcsolatban legyen az eszközével, tehát az α -generáció (és a többi generáció is) potenciális digitális technológia függő. McCrindle szerint az α generációra sajátos információszerzési módszer „az előrejelzés”, a prognózis jellemző, azaz feltételezik, hogy ha megérintik az adott ikont valami történni fog, és bizony nem csalódnak, tényleg mindig történik valami, mert a digitális technológiát így találták ki. Ez a tulajdonságuk azt is eredményezi, hogy magasabb vállalkozó szellem jellemzi őket az előző generációknál, mernek bevállalni, kockáztatni, hiszen annak csak az előnyét látják, csak pozitív következménye van rájuk nézve, ha a képernyőn „bevállalásak”, hiszen újabbnál újabb élményekben lesz részük. (Szőke-Milinte Enikő 2019).

A fent leírt jellemzőkből kiindulva bátran kijelenthetjük, hogy a **Z és az α generációknak élményt, tapasztalatot kell nyújtani**. A tanulmányomban ezt a tételt kívánom bizonyítani a következő két szempont kifejtésével: Megvizsgálom, milyen kapcsolat van a hitélet és a személyiségfejlődés között. Bemutatom azt a módszert, amellyel élő hitet tapasztalhatnak meg a tanulók az iskolai hitoktatás keretei között.¹

2.2 A hitéletre nevelésről

A tanárjelölt, aki hitéletre nevel, fel kell tegye a kérdést, hogy mi a hit. Teológiai értelemben „A hit a kinyilatkoztatás tudatos elfogadása.” (Magyar Katolikus Lexikon) A második tisztázandó fogalom a hitélet. A hitélet alatt azokat a vallásos tevékenységeket értjük, amelyeket a hívők egyéni és közösségi szinten végeznek. Ilyen tevékenységek például a katolikus vallásban az ima, a Szentírás olvasása, vagy a szentmise látogatása. (1)

Az is fontos, hogy tanárjelöltként legyen koherens, értékalapú fogalmunk a nevelésről. A nevelés olyan értékátadó, értékrendszert kialakító, fejlesztő folyamat, melynek célja, hogy az egyént életfeladatai megoldására képessé tegye. (2) A neveléshez kapcsolódóan meghatározható annak módszere és eszköze is. Bábosik István szerint a nevelési módszerek, olyan eljárások, amelyek a nevelőhatások irányításával és hatékonyságuk fokozásával érvényesítik személyiségformáló nevelési funkciójukat. (Bábosik 2004). A nevelés eszközeit két féle értelemben lehet meghatározni. Tágabb értelemben a nevelés eszközei azok az utak,

¹ Ezt a fejezetet a Mester és Tanítvány folyóiratban megjelent tanulmányomból emeltem át: Germuska Veronika Erika 2021. *A hitéletre nevelés egy sajátos módszere az általános iskolában*. Mester és Tanítvány 38-45.

nevelési formák, melyek révén a nevelés megvalósul. Szűkebb értelemben pedig nevelési eszköznek nevezzük mindazokat a jelenségeket, tárgyakat, tevékenységi-, szervezeti- és munkaformákat, amelyeket valamely nevelési módszerhez felhasználunk (Nyéki 2015).

A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 35/A paragrafusa alapján 2013. szeptember elsejétől az 1-8. évfolyamon mindenhol kötelező tárgy az erkölcsstan vagy az ehelyett választható hittan óra, heti 1 órában, amely a tanórai foglalkozások részét képezi, tehát órarendi keretek között kell megtartani. (2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 35. paragrafus) Az egyházi fenntartású iskolákban továbbra is megmaradt a mindenki számára heti két óra kötelező hitoktatás. (Fáy XXII/ 7-8.) A 2020. január 31-én megjelent új Nemzeti Alaptanterv szerint az etika/hit-és erkölcsstan nem egyházi iskolákban 1-8. évfolyamon heti 1 órában továbbra is kötelező. Az egyházi fenntartású intézményekben változatlanul kötelező a hittan heti két órában minden évfolyamon. (NAT 2020) Tehát mind a 190/2011 nemzeti köznevelési törvény, mind a 2020-as NAT lehetővé teszik (nemcsak az egyházi fenntartású intézmények számára) a hitoktatást, hitéletre nevelést.

A hittanárjelölt érdemes tisztázza a maga számára a hittan fogalmát, mely leginkább egy "vallási tantárgy, amely egy vallással kapcsolatos ismeretek módszeresen rendezett anyaga" a szakirodalom szerint. (3) Azt is érdemes tudatosítani magunkban, hogy ez a definíció csak részigazságot mond ki, hiszen a hittan jóval több, mint egy egyszerű tantárgy. A hitoktatás a személyiségfejlődés terepe, hiszen hitre jutni nem egyenlő azzal, hogy egyházhoz kötődő információkat dolgozunk fel a gyerekekkel. Ezt kívánja bizonyítani az általam kidolgozott módszer is.

2.3 A hitéletre nevelés jelentősége

Általánosságban kijelenthetjük, hogy minden ember a boldogságra törekszik, amely a katolikus egyház tanítása szerint, „akkor következik be, ha az ember Istent megismeri, szereti, neki szolgál, és Teremtője iránt hálásan éli életét.” /Katolikus Egyház Katekizmusa/ Ebből világosan látszik, hogy az embernek mit kell tennie ahhoz, hogy boldog legyen, de az ember mégsem ezt teszi, hanem a benne lévő őr földi javakkal próbálja minél gyorsabban és szenvedélyesen betölteni. Nem túlzás azt állítani, hogy a 21. század embere egy materiális, emberközpontú, saját érdekeit hajszoló életet él, amelyben mentálisan és pszichésen is sérül. Sok esetben az emberek alaptalannak érzik az életüket, nem tudják, hogy mélyen miért is élnek. Ha megismernék Istent és az Ő tervét, akkor erre a kérdésre is választ kapnának és nagyobb eséllyel ismernék fel küldetésüket is.

Továbbá az emberben van egy olyan űr, amit semmilyen földi dologgal nem lehet betölteni. Ezt az űrt minden ember érzékeli, főleg akkor, amikor eléri egy kitűzött célját. A cél elérése csak ideiglenesen tölti be. Kis idő múlva elmúlik az öröm, boldogság és új „éltető” célokat kell kitűznie. Ez űr betöltésére egyedül Isten képes. /Katolikus Egyház Katekizmusa/

Ide kívánczik még a szeretet témaköre. A Bibliában találunk egy párbeszédet Jézus és egy törvénytudó között, amelyben Jézus egyértelműen elmondja, hogy az ember faladata Istennek és a felebarátainak, azaz minden embernek a szeretete.

Az embert Isten teremtette a saját képére és hasonlatosságára, tehát az ember az Isten képmása és ezáltal munkatársa is.

3. HITÉLETRE NEVELÉS E. ERIKSON, FOWLER, PIEGET ÉS KOHLBERG ELMÉLETEINEK TÜKRÉBEN

3.1 E. Erikson, Fowler, Piaget és Kohlberg elméleteinek szintézise

E. Erikson személyiségfejlődés, Fowler hitfejlődés, Piaget kognitív és erkölcsi fejlődés, valamint Kohlberg erkölcsi fejlődés elméletét alaposan tanulmányoztam, elemeztem, összehasonlítottam és szintézisbe hoztam. A dolgozat terjedelmi korlátai miatt itt csak összegezve mutatom be a kapott eredményt. A következőképpen foglalhatjuk össze a személyiségfejlődés hitéletre gyakorolt hatása szempontjából:

Piaget: kognitív fejlődés		Kohlberg: erkölcsi fejlődés		E. Erikson: személyiségfejlődés	Fowler: Hitfejlődés	Piaget: erkölcsi fejlődés
1. szakasz: Szenzomotoros (0-2 év)	észlelés, érzékelés, mozgás	1. szint: Prekonven-cionális:	érvhajhász szemléletmód, büntetésorientáció, jutalomorientáció	1. szakasz: csecsemőkor (első életév) ösbizalom	0. szakasz: csecsemőkor differenciálatlan hit, bizalom	1. szakasz Heteronóm erkölcsiség 10-11 éves kor ALATT: szélsőséges bírálatok, megváltoztathatlan szabályok, a bűn mértékét az okozott kár nagysága határozza meg
2. szakasz: Műveletek előtti (2-6 év)	szemléletes gondolkodás			2. szakasz: kisgyermekkor (1-3 év) önállóság	1. szakasz: kisgyerek + óvodáskor intuitív-projektív hit: fantázia és a valóság keveredése, felnőttek utánzása	
3. szakasz: Konkrét műveleti (6-12 év)	Műveleti gondolkodás			3. szakasz: óvodáskor (3-6 év) kezdeményezés	2. szakasz: iskoláskor mitikus-literális hit: szó szerinti értelmezés, cselekményes bibliai történetek	
Formális műveleti (12-19 év)	Logikai kapcsolatok módszeres végiggondolása	2. szint Konven-cionális	megfelelés és a család és a felnőttek igényeinek, jogyerekek tekintélyorientáció	4. szakasz: kisiskoláskor (7-12 év) teljesítőképesség, szorgalom kialakulása	3. szakasz: serdülőkor szintetikus-konvencionális hit: a személyes kapcsolatok dominálnak	2. szakasz Autonóm erkölcsiség 10-11 éves kor FELETT: nincs szélsőséges elbírálat, módosítható szabályok: megállapodásokon alapulnak, a bűn mértéke a szándéktól függ
		3. szint Postkonven-cionális: 20 éves kor után	Absztrakt gondolkodás, önálló erkölcsi elvek, társadalmiszerveződés orientáció, egyetemes etikai elvek iránti orientáció	5. szakasz: serdülőkor (13-18 év) identitás, személyiség építése	4. szakasz: ifjúkor és felnőttkor individuális-reflektív hit: vallásos identitás kialakulása, világnézei elköteleződés, hittartalmak kiritikai vizsgálata, személyes hit megélése	
				6. szakasz: ifjúkor (19-35 év) intimitás és meghittség megjelenése	5. szakasz: életközép és azon túl összekapcsoló-elmélyülő hit: az események "felülről való szemlélése"	
				7. szakasz: felnőttkor (36-65 év): alkotóképesség és kreativitás kiélése	6. szakasz: nem köthető életkorhoz univerzáló, egyetemes hit: minden élet befogadó közösség, Istennel való egység	
				8. szakasz: időskor (65 év felett) teljesség megélése		

1. kép: Az elméletek szintézisének táblázatos összefoglalója²

² Források: Horváth-Szabó Katalin - Kézdy Anikó - S. Petik Krisztina (2007) Család és fejlődés. Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola; N. Kollár Katalin - Szabó Éva (2004) Pszichológia pedagógusoknak. Osiris Kiadó. Budapest.

Az elméletek szintéziséből, a fenti táblázatból világosan látszódik, hogy a személyiségfejlődés kihat a hit fejlődésére is. Ahogy a személyiség fejlődik, úgy alakul át az egyén hite. Továbbá, ha a személyiség rossz irányba halad, vagy fixálódik valahol az az individuum hitéletén is meglátszik.

Az ember első életévében kialakul az alapvető bizalom, valamint a csecsemő alapvető tapasztalatokat gyűjt a környezetéről. Ez a bizalom a későbbiekben nagyban befolyásolja az egyén hitéletét és istenképét. Például meghatározhatja, hogy mennyire tudunk megbízni Istenben, mennyire tudjuk elhinni azt, amit mond, amit ígér. Megbízunk-e benne annyira, hogy az életünk vezetését az Ő kezébe adjuk, valamint, hogy teljesítjük parancsait és a tőle kapott küldetésünket. A bizalom hatással van arra is, hogy Istent közelinek vagy inkább távolinak érezzük.

Egy és hároméves kor között a gyermekben kialakul az önállóság. A személyiségfejlődés ezen aspektusával párhuzamosan a gyermek hitéletében is változás történik. Ebben a korszakban kezdődik el önmeghatározásunk Istenhez képest, teremtmény voltunk tudata körvonalazódni kezd. A helyes emberekkel és Istennel szembeni önállóságunk gyökere tehát a kisgyermekkorra vezethető vissza. (Matthew Linn, Sheila Fabricant, Dennis Linn 2012: 63-65)

Az óvodáskorú gyermek (3-6 év) személyiségének erős jellemzője ekkor a szüntelen játék, amely a hitében is megmutatkozik, hiszen hitére jellemző a fantázia és a valóság keveredése. „A kezdeményezés képessége szintén hatással van az egyén későbbi istenképére, ugyanis a dicsőítő imának a gyökere ebben a fejlődési szakaszban található, mert amikor dicsőítjük az Istent, megnyitjuk magunkat a benne való bizalomra és dicsekvésre, vagyis Istennel interakciót kezdeményezünk.” (Matthew Linn, Sheila Fabricant, Dennis Linn 2012: 85) Az önállóság és fejlett beszéd kialakulásával megjelenik a hitéletben a felnőttek utánzása.

Az iskoláskor évei (7-12) alatt kialakul a teljesítőképeség és a szorgalom. Ez a hitfejlődésen belül az imaéletre van hatással. „Ekkor alakul ki a cselekvés általi imádság. Ez azt jelenti, hogy a cselekedeteinket és munkáinkat Istennel együtt tudjuk elvégezni, ezáltal a cselekvés imádsággá válik.” (Matthew Linn, Sheila Fabricant, Dennis Linn 2012: 100)

A serdülőkorban (13-18) a személyiség építése és az identitás kialakítása zajlik. Ekkor a gyermek életében a személyes kapcsolatok dominálnak. Ez a dominancia a hitéletben is teljes mértékben megfigyelhető, hiszen a serdülő hitére nagy hatással vannak a kortársak és azok a csoportok, közösségek, amelyeknek a gyermek aktív tagja. Továbbá ekkor alakul ki képünk önmagunkról, amely hatással van az istenképünkre is. Az önmagunkról alkotott képünket

befolyásolja a biológiai nemünk, így eltérő a férfiak és a nők istenképe is. (Matthew Linn, Sheila Fabricant, Dennis Linn 2012: 127-130)

Az ifjúkori (19-35 év) személyiségfejlődésben megjelenik az intimitás és a meghittség. Az intimitás egyik formája az Istennel való meghitt kapcsolat kialakítása. Meg kell engednem Istennek, hogy olyan közelségbe kerüljön hozzám, mint azok, akik életemben a legjobban szeretnek. Ha ezt megengedem neki, akkor Isten hatással lesz rám, cselekedni tud bennem és általam. Ha pedig Istennel együtt cselekszem, azt teszem, amire meghívást kaptam, amire küldetésem van, és ezáltal építem az égi boldogságomat. Azzal, hogy Istennel meghitt kapcsolatba lépek (napi szinten párbeszédet folytatok vele), kialakul a személyes hitem, amely már egy tudatos döntés eredménye (tudatosan keressem napi szinten a kapcsolatot Istennel). Ebből alakul ki a vallásos identitás és a keresztény világnézet is.

A felnőttkorra (36-65 év) az alkotóképesség, kreativitás és a gondoskodás kiélése a jellemző. Ebben az életkorban a legtöbb ember már férj és feleség és jó esetben gyermekük is van. Ekkor szülők jogosan teszik fel a gondoskodásukból fakadó kérdést önmaguknak, hogy tulajdonképpen mit is kell átadniuk. Erre a Szentírás alapján azt válaszoljuk, hogy az örömhírt, azaz az Istenbe vetett hitet. A gondoskodás kiélésének egy másik hitéletbeli formája a közbenjáró ima, amikor az egyén önzetlenül egy másik ember javáért imádkozik az Istenhez. Szintén a gondoskodás egyik formája a másokkal való törődés, ami történhet például egy karitás közösségen belül vagy egyéni úton is. Ez a korszak az összekapcsoló-elmélyülő hit kezdeti szakasza, amikor az egyén hitében megjelenik az események „felülről való szemlélése”, vagyis amennyire lehetséges Isten szemüvegén keresztül vizsgálni a történeteket és azokra ebből a szemszögből reagálni.

Az időskorú, 65 év feletti ember a teljesség megélésére törekszik. Ekkor teljesedik ki az összekapcsoló-elmélyülő hitben. Ebben a szakaszban fel kell tennünk a kérdést: Mit kell elvégeznem halálom előtt? Ez azért fontos, mert az embernek szüksége van a megnyugvásra, ami csak akkor következik be, ha úgy érzi, hogy mindent megtett élete során, amit el akart végezni. Ez adja a teljesség érzését is. Végző soron a hitéletünkkel is így van. Visszatekintünk rá, értékeljük. Ha úgy érezzük, valami még hiányzik, vagy korrigálásra szorul, akkor azt igyekszünk pótolni, javítani. Az időskor hitéletéhez kapcsolódik még a hálaadás. Tudnunk kell hálát adni egész életünkért. A hála felszabadítja szívünket, rendszerez és lezár. Amikor mindezeket megtettük, akkor a teljesség és megnyugvás érzésével békében tudunk távozni földi életünkéből. (Matthew Linn, Sheila Fabricant, Dennis Linn 2012: 197-199)

3.2 Dogmatikai és pedagógiai következmények, alapelvek különös tekintettel a serdülőkorra

3.2.1 Alapelvek

Elsőként fektessünk le néhány egyetemes szempontot, amely az általunk levezetett alapelvekre jellemző. 1. Fowler hitfejlődés elméletében hangsúlyozza, hogy nem egy életkor alapú fejlődéslélektanról beszél. Az általunk levezetett alapelvekre ugyanez vonatkozik, vagyis nem mondható el, hogy mely életkorban mely alapelv érvényesül, de ettől függetlenül folyamat jellege van. Továbbá ezek az alapelvek **nem kötődnek** azokhoz az **életkorokhoz** sem, amit Erikson megjelölt, hanem akkor következnek be egy ember életében, amikor „megszületik” a hitre, azaz lehet, hogy 20 éves, de a bizalom Istennel akkor alakul ki. Tehát Erikson fejlődésléleleti szakaszainak egymásutánisága megmarad, de életkorban **bármikor elkezdődhet** a folyamat. Alapelveinkben azokra a serdülőkre fókuszálunk, akik megszülettek a hitre. 2. Továbbá ahogy a fowleri elméletre elmondható, úgy alapelveinkre is, hogy a szakaszok/alapelvek között nincsen éles határvonal. Ezért az egyes szakaszokat/alapelveket nem lehet egyértelműen megfeleltetni egymással.

Másfelől fontos itt leszögezünk azt is, mint egyfajta alapelvet, hogy Fowler szerint a hitnek egyetemes volta és saját nyelvezete van, mely szimbólumokat, metaforákat és koncepciókat tartalmaz, ezért a dolgozat gyakorlati részében kép-zene szimbólumokkal fogok dolgozni.

1. Alapelv: Az első alapelvünk Erikson személyiségfejlődés elméletének első szakaszában gyökerezik. Ebben a szakaszban ugyanis a gyermekben kialakul az alapvető bizalom (ősbizalom) és a remény. Alapelvünk tehát a következő: remény arra, hogy Istenben mindig bízhatunk. Az emberekben csalódhatunk, de Istenben soha. Ezt fogja tudni megtapasztalni a gyermek a gyakorlatok során: Isten szíve közepében vagyunk, benne mindig bízhatunk. „Az a bizalom, amellyel iránta vagyunk, azt jelenti, hogy bármit kérünk is akarata szerint, meghallgatja.” /1Jn5,14/
2. Alapelv: Második alapelvünk Erikson elméletének kisgyermekkorai autonómia konfliktusából eredeztethető. Isten nem alattvalónak szeretne minket, hanem szabad akarattal, autonómiával rendelkező és mellette dönteni tudó emberként. (ezért nem kötelező a gyakorlatban előre megalkotott „jó” válaszokhoz ragaszkodni a pedagógusnak. „Nem nevezlek többé szolgának benneteket, mert a szolga nem tudja, mit tesz ura. Barátainknak mondalak benneteket, mert amit hallottam Atyámtól, azt mind tudtul adtam nektek.” /Jn 15,15/

3. Alapelv: A harmadik alapelvünk Erikson óvodáskorra jellemző konfliktusából ered. Ebben a korban a kezdeményezés van a fókuszban, amely a hitéletben az Isten keresésében valósul meg. Az aktív Istenkapcsolatban a gyermek megélheti önmaga értékességének tudatát, ezért az egyik fontos célja lehet keresni Istent, mert képes rá. Önmaga értékességének tudatát megélheti abban, hogy képes megbocsájtani, másokkal együttműködni, Istent aktívan keresni, tudatosan megnyugodni, feszültséget levezetni stb. „Ti keressétek először Isten országát és annak igazságát.” /Mt 6, 33/
4. Alapelv: Negyedik alapelvünk gyökere Erikson elméletének kisiskoláskori teljessítőképesség konfliktusa. Ebben a korban a gyermek gyorsan és mohón tanul, valamint buzgón vállal feladatokat, kötelességeket. Ekkor nagyon fogékony arra is, hogy Istent megismerje és törvényeit készséggel betartsa. Továbbá ekkor értheti meg, hogy Istenért és Istenben élni a legnagyobb életfeladat. „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű.” /Mt 11,29/ „Legyetek tökéletesek, amint mennyei Atyátok tökéletes!” /Mt 5, 48/
5. Alapelv: Ötödik alapelvünk szintén Erikson elméletén alapszik, még hozzá annak ötödik, serdülőkori szakaszán. A kamaszkor nehézsége az identitás kialakítása. Ebben a folyamatban erősen megjelenik a bizonytalanság és kísértés érzése, amely a hitre nevelésben is jelen van. A hit élővé tétele függ a mindennapi tevékenységektől, a környezettől. Itt az iskolai környezet szerepe felértékelődik. „Aki bennem marad, s én benne, az bő termést hoz.” /Jn 15,5/
6. Alapelv: Hatodik alapelvünk Erikson ifjúkori szakaszának aspektusaival hozható párhuzamba. Fiatal felnőttkorban megjelenik az intimitás, a meleg, meghitt kapcsolat valakivel és az elkötelezettség vállalása. Minden emberi kapcsolatainkban jelen van Isten is, Isten nélkül nem teljes a szeretet a másik ember iránt. „Bizony mondom nektek, amit e legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek.” /Mt 25, 40/
7. Alapelv: Hetedik alapelvünk középpontja az alkotóképesség és kreativitás, ahogy Erikson elméletének felnőttkori szakaszára is ez a jellemző. A hitéletben ekkor az egyén feladata megmutatni önmaga és a környezete számára, hogy Isten közöttünk van, értünk van. Egy írónak, egy festőnek, egy művésznek, egy orvosnak, egy pedagógusnak könnyebb kifejezni Isten jelenlétét. Igen nagy kreativitást igényel, hogy nem monoton, rutinszerű legyen a hitem, hanem élő. „Példát adtam nektek, hogy amit én tettem veletek, ti is tegyétek meg. Miután ezeket tudjátok, boldogok vagytok, ha meg is teszitek.” /Jn 13, 15/

8. Alapelv: A nyolcadik alapelvünk Erikson elméletének időskori szakaszából ered. Ennek a kornak a fókuszában a teljesség érzése vagy annak hiánya áll. Ekkor az ember feladata felkészülni az Istennel való találkozásra: van-e az emberben nyugalom, derű, bizalom, mindaz, amiről eddig a hitbéli fejlődése szólt? „A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, hitemet megtartottam. Készen vár az igazság győzelmi koszorúja, amelyet azon a napon megad nekem az Úr, az igazságos bíró, de nemcsak nekem, hanem mindenkinek, aki örömmel várja eljövételét.” /2Tim 4,7-8/

3.2.2 Módszertani, kateketikai feltételek a hitéletre neveléshez

1. A bizalmas légkör megteremtése

Ahhoz, hogy a gyermek teljes személyét és lelkét formáljuk, hogy arra hassunk elengedhetetlen a bizalom és a biztonság érzése. Ebben a bizalmas és biztonságos légkörben a gyermek könnyebben megnyílik, feltárulkozik, könnyebben közel engedi magához akár a hitoktató, akár a társai meglátásait, és ezáltal Istent is. Egy hitoktátónak úgy kell jelen lennie az óráján, hogy a gyerekek érezzék, hogy bízhatnak benne és biztonságban vannak a társaságában. Fontos, hogy a tanár oda figyeljen rájuk és nyisson feléjük, érdeklődjön, ezzel egyfajta intimitást hoz létre. Továbbá az is fontos, hogyha személyes, intim, mély témáról van szó, akkor biztosítsuk, hogy amit a gyermekek elmondanak az nem kerül a bizalmas körön kívülre.

2. Saját élmény szerzése

Ahhoz, hogy a gyermek egész személyiségét formálni tudjuk arra van szükség, hogy a gyermek saját tapasztalatot, élményt szerezzen. A saját élmény nagyon meghatározó, mert azon alapszik az egyén meggyőződése és végső soron tettei is. A gyakorlatban tehát arra kell törekednünk, hogy olyan helyzeteket, feladatokat teremtsünk, amellyel a gyermekek saját tapasztalatokra tesznek szert. Éppen ezért a hittan kizárólag frontális tanítása nem adhat élő hitet, hiszen nincs mire alapozni az elhangzott ismereteket. A hittan nem egy megtanulandó tananyag, sokkal több annál, a boldog élet kulcsa.

3. Tiszteletben tartani a gyermek önállóságát, szabad akaratát

A gyermek önállóságának tiszteletben tartása az elidegenedés szempontjából meghatározó, hiszen, ha a gyermek egy olyan hitoktatóval találkozik hétről hétre, aki csak szabályokat és parancsokat közvetít, az elidegeníti e gyermeket Istentől. A gyermek csak annyit fog érzékelni, hogy ezt is be kell tartani, azt is be kell tartani és Istent egy „diktátornak” fogja érezni, aki

elveszi az egyén szabadságát. Ezzel szemben Isten pont az ellenkezőjét teszi, szabad akaratot adott nekünk és ezt minden pillanatban tiszteletben tartja. Ha Isten tiszteletben tartja, akkor a mi feladatunk is, hogy figyelembe vegyük azt. A gyerekekre ne rákényszerítsük a törvényt, hanem inkább ismertessük fel velük, hogy azok ne kényszerként hassanak, hanem szívből jövő elhatározások legyenek.

4. A hiteles hitoktatói példa

A hitoktatónak hitelesnek kell lennie, látszódnia kell rajta, hogy amit tanít, azt éli is. Ez az alapelv kiemelten vonatkozik az óvodás hittanra, hiszen az óvodáskorúak szívesen utánozzák a felnőtteket, de az iskolás korosztály számára is meghatározó. A hitoktató egész lényével, ruházatával, kommunikációjával tanúságot tesz és evangelizál. Egy hittanóra megtartása nem a tananyagnál kezdődik, hanem a hitoktató személyének a megjelenésével. Egy hitoktató könnyen példaképpé válhat a gyerekek között, ezért a hitelességére nagy figyelmet kell fordítani. Ha a gyermek csalódik előljárójában, könnyen eltávolodhat Istentől és az egyháztól is. Ekkorunkban számos példát találunk sajnos. A katekétának folyamatosan reflektív módon saját hitéletét ápolnia kell.

5. Minden pillanatunkat Istennel éljük, vele cselekedjünk

Pedagógiai munkánk során törekedjünk arra, hogy megtartsuk a jézusi szeretetparancsot. Kommunikáljunk szeretettel és alázattal. Vegyük észre, hogy melyik gyermek miben jó vagy milyen problémákkal küzd éppen. Segítsünk neki, ha nem ért egy bibliai történetet, vagy elakadt a tanulmányaiban. Ennek fényében a gyerekek azt fogják látni, hogy minden eseménybe, minden munkájukba beletudják vinni az Istent és ezáltal együtt tudják vele élni az életüket.

6. Személyes kapcsolat kialakítása Istennel

Ez hitoktatói pedagógiai munkánk szíve és középpontja. Arra kell törekednünk, hogy a tanítványunkban megszülessen ez a kapcsolat. E cél elérésének sok módja van (közös szentségimádás, kirándulás, imák tanítása). Ami közelebb vihet hozzá, az a már említett hitoktatói hitelesség. A gyermekek elé kell élnem, meg kell mutatnom nekik az én személyes Istenkapcsolatomat. Meg kell nekik mutatnom, hogy ez miért jó, miért fontos nekem. Meg kell velük éreztetnem ennek a kapcsolatnak a jelentőségét és súlyát az egész életemre vonatkozóan.

7. Egység Istennel - Megtalálni magamat Istemben (hivatástudat)

Pedagógiai munkánk során a gyermekeket tanítjuk, de tudatosítanunk kell magunkban, hogy ebből a gyermekből talán a jövő jogásza, orvosa vagy éppen tanára lesz. Hitoktatói munkánk során át kell adnunk azt a meglátást, igazságot, hogy Istennek terve van velünk és meghívott

egy életre szóló hivatásra, vagyis meg kell találnom magamat Istenben. Ezt meghívást fel kell ismernünk és el kell fogadnunk. A hitoktatónak segítenie kell a gyermeket hivatásának felismerésében és adott esetben elérésében.

Az Istennel való egységre mindig törekednünk kell, bár a földön ez maradéktalanul nem valósulhat meg. A hitoktatónak is erre az egységre való törekvést kell szorgalmaznia mind önmaga, mint tanítványai számára. „Én veletek vagyok mindennap a világ végéig” /Mt 28,20/

Ha ezeket az elveket figyelembe vesszük és ennek fényében végezzük hitoktatói munkánkat, akkor van esélyünk arra, hogy a hittan ne „csak” egy tantárgy legyen, hanem egy olyan óra, ahol kialakulhat egy élő, személyes kapcsolat Istennel. Ezen elveket több tanítási módszer segítségével hívásával lehet közvetíteni, elmélyíteni. Ezen módszerek lehetnek például a beszélgetés, vita, dramatizálás, szemléltetés, játék, csoportmódszerek, történetmesélés. Jelen dolgozatban ez utóbbival fogunk áthatóbban foglalkozni. A következő fejezetekben arról olvashatnak tehát, hogy mindezen elvek, hogyan valósulnak meg a történetmesélés módszerében egy hittan órán.

4. A NARRATIVITÁSRÓL

4.1 A narratív elmélet bemutatása

A narratíva az idegen szavak szótára szerint elbeszélést, értelmezést, magyarázatot, tudás-elmondást jelent. Az embernek természetes igénye a narrativitás és a környező világ, az ismeretlen megismerése különböző narratívákon keresztül. Az ismeretlen mindig hordoz magában egyfajta feszültséget, amelyet csak akkor tudunk feloldani, ha az elmesélés által értelmezzük azt. A történet mondásnak egyik fontos oka az, hogy értelmet adjunk, értelmezzük azt, amivel életünk során találkozunk. Bruner szerint a történet mesélés az emberi gondolkodás sajátos műfaja, mert az a mindennapi életünk része. Walter Fisher pszichológus is azt állítja, hogy a narrativitás az emberi megismerés egy módja. Szerinte a történetek szíve a koherencia, mely a narratíva felépítésében valósul meg. Fisher (1984 id. Szőke-Milinte 2019/3-4) az mondja az emberre, hogy „homo narrans”, amely azt hivatott kifejezni, hogy az ember történetek által ismeri meg a világot.

A narratív megismerési mód szerint az emberek történetmesélők, a világ pedig történetekből áll. A világ megismerése tehát a történeteken, meséken keresztül következik be. A történet kronologikus és szekvenciális cselekvést mutat be. Minden történet egyedi és epizódokkal tarkított, valamint személyes és társas. A történetek mindig magukba foglalnak valamilyen szándékot. Bizonyos életszakaszokban, például kisgyermekkorban a történetek nagyon

meghatározóak, hiszen a történeteken keresztül tanítják a gyerekeket az emberi szándékok, az emberi cselekvések értékének és az emberek világának a megértésére.

A történetek olyan érzéseket, képeket, hely és időmozzanokat, szereplőket és cselekvéseket sűrítenek egy-egy sémába, amelyekkel azonosulni tudunk, ezért teljes mértékben alkalmasak a világ megértésére. (Szőke-Milinte 2019/3-4)

Egy történetnek van kezdete, közepe és befejezése, ezért Sarbin szerint ezt szimbolikusan lehet az emberi cselekedetek időben és térbeli számadásaként értelmezni. A történetekben az emberi nehézségeket, azok megoldására tett próbálkozások követik, ez a cselekmény szerkezetének központi vonása. Ez a kiszámíthatóság biztonságérzetet ad és kielégíti az ember struktúraéhségét is (a jó elnyeri jutalmát és a rossz pedig a büntetését). Mindig van probléma és mindig van rá megoldás is, így a történetekből megküzdési stratégiákat sajátíthatunk el, valamint a szereplőktől kitartást és szorgalmat is tanulhatunk. A történetben mindig van egy konfliktus és a cél mindig a rend, a rendezettség helyreállítása, amely által megteremtődik egy új egyensúly, ami a legtöbb esetben a kezdetihez képest magasabb szintű.

Bruner szerint a narrativitás szocializációs szempontból is meghatározó. Meglátása szerint a kultúra és a társadalom is történetekben él, valamint a hagyományok is történeteken keresztül terjednek szájról szájra és maradnak életben.

A 20. század végi filozófia és pszichológia összefüggést keresett a narratíva, valamint az énkép és az identitás alakulása között. Az elméletalkotók szerint a narratíva az énkép és az identitás alakító eszköze, vagyis a magunkról alkotott elképzeléseknek (kik is vagyunk valójában) a kulcsa a magunkról való történetmondás. A társadalmi azonosságunk is történetekben nyilvánul meg. Ahhoz, hogy az ember élete koherens egész lehessen, szüksége van valamiféle rendszerre. Ez a kijelentés minden életszakaszra igaz. A legjelentősebben mégis az időskorban jelenik meg, hiszen akkor az egyén a teljesség megélésére törekszik és tudatosan áttekinti és rendszerezi az egész élettörténetét. Erre példa volt a 2017-ben megboldogult dédanyám, aki nagyon sokszor mesélt nekem az életéről és ezekkel a történetekkel, epizódokkal szinte az egész élettörténetét átadta nekem, ezzel két legyet ütött egycsapásra, hiszen mesélés által egyrészt saját magának rendszerbe foglalta az életét, másrészt pedig továbbadta az új generációnak, amely által az tovább öröklődhet. A történetmesélés tehát a rendszeralkotás ősi formája, melynek segítségével az ember életének mindennapjait valahonnan valahová tartónak érzékeli, azaz van egy kiindulási pont és egy „cél”, a kettő között pedig egy személyes életút.

Minden életesemény egyúttal egy-egy döntési helyzet is, amelyre valahogyan reagálni kell és ez a reakció, ez a döntés formálja az énképünket. Amikor ezt a döntéshelyzetet és reakciót

elmeséljük valakinek, akkor ezzel megerősítjük magunkat a döntésünk mellett, vagy esetleg elbizonytalanodhatunk, tehát a történetmesélésnek ilyen módon is hatása van életünkre.

Az átélt történeteket közösen szerkesztjük azokkal, akikkel végrehajtottuk, tehát arról szólnak, hogy az emberek hogyan próbálják az életüket más emberekkel összehangolni. A közösen megélt élmény és a közösen életre hívott történet által az emberben kialakul egy ún. részidentitás. Tehát a közösen átélt történetek alakításával pozitívan befolyásolható a gyermek önmagáról alkotott képe, részidentitása. (Szőke-Milinte 2019/3-4)

Az élethelyzetek narratíváinak közös jellemzője, hogy mindegyiknek van irányultsága, elmesélés közben rendszerezzük az eseményeket, szelektáljuk őket, fontossági sorrendet kreálunk, esetenként idősíkot válunk vagy lineáris sorrendben meséljük el a történet láncát. A narratíva különlegessége, hogy nemcsak leírja és rendszerezi az eseményeket, hanem teremti is a valóságot, hiszen a kommunikáció létrehozza, fenntartja, kiigazítja és átalakítja a valóságot, amellyel végső soron önmagunkat létrehozunk.

A fent leírtakból világosan kirajzolódik, hogy a történetalkotásnak, történetmesélésnek identitásképző szerepe van. Az átélt történetek és az identitás kapcsolata egy kör-körös láncolatot alkotnak: az átélt történetből döntés születik, amely kialakít egy narratívát, éntematizálódást, amely részidentitást hoz létre, ami pedig meghatározza az élethelyzetet majd kezdődik megint előlről, hiszen erre az élethelyzetre hatással van egy újabb átélt történet, amely újból döntéshelyzetbe hoz stb.

Az egyén részidentitását sokféle életesemény alakítja, így például az iskolai részidentitáshoz hozzátartoznak az iskolai sikerek, kudarcok, diákcsínyek, közösségi programok, kirándulások. Az ember igyekszik az egyes történeteket egy egészé felűzni, így alakul ki az ember élettörténeti alaptörténete. Ilyen élettörténete mindenkinek van. Ez azokból az eseményekből származik, amit egy szituációban átélt és történetként elmesélt, valamint ezek megjelennek a személy részidentitásaiban is.

A narratívákról való tudásnak több pedagógiai következménye is van. Az első az, hogy a gyermek a történetek struktúrája által megtanulhatja a világ struktúráját, működését is, vagyis egy történet meghallgatásával a gyermek információt szerez a világ dolgairól. A gyermek azonosulhat a történet szereplőivel, illetve belehelyezkedhet azok cselekedeteikbe is, amellyel egy modellt kaphat ahhoz, hogy eligazodjon a világban. Megtapasztalhatja, hogy a világban vannak kiszámítható szabályok, működések, vannak szándékok és következmények. Megtanulhatja a gyermek, hogy az egyén minden tettének következménye van, és azokat vállalnia lehet és kell is. (Szőke-Milinte 2019/3-4)

A második pedagógiai következmény, hogy a gyermek megtanulhatja, hogy a világban vannak kiszámítható és kiszámíthatatlan események és jó, ha mindkettőre fel vagyunk készülve. Tehát el kell sajátítanunk olyan képességeket, készségeket, amelyek biztosítják számunkra, hogy a várt és váratlan helyzetekben is helyt tudjunk állni. Így például jó, ha nyitottak vagyunk a kihívások elfogadására, a segítőkészségre, a bátorságra stb. (Szőke-Milinte 2019/3-4)

Harmadik következmény, hogy a narratívák biztosítják, hogy a gyermek többször átéljen egy-egy helyzetet. Mivel a kommunikációnak valóság teremtető ereje van, ezért amikor történetet mesélünk megteremtjük a történet valóságát, amely által újra átélhetővé válik az esemény. Tehát ha egy problémára egy történeten keresztül mutatunk megoldást a gyermeknek, akkor a történet többszöri elismétlésével elérhetjük, hogy ez a probléma megoldási mód rögzüljön benne. (Szőke-Milinte 2019/3-4)

Negyedik következtetés a történet hatékonyabb megértésével kapcsolatos. Ha egy történethez irányított kérdéseket társítunk, akkor a gyermek jobban megérti és így jobban be tudja fogadni azt. A kérdések mellett nagy jelentőséggel rendelkeznek az illusztrációk is. Ezek az illusztrációk lehetnek előre gyártottak (pl. egy mesekönyv képei), vagy lehet a gyermek munkája, melyet saját kézzel, saját fantáziája alapján készített el.

A konklúzió ötödik pontja a történet által kínált világmodell megértése, egészzé formálása, melyet úgy érhetünk el, hogy az adott történetet elmeséltetjük a gyermekkel a saját szavaikkal, így meggyőződhetünk arról, hogy a gyermek megértette-e azt. Minél többször dolgozzuk fel ugyanazt a narratívát annál jobban megérti annak üzenetét és jelentőségét, illetve annál erőteljesebben rögződik, automatizálódik az. (Szőke-Milinte 2019/3-4)

Hatodik szempontunk a történet kapcsolása a gyermek saját élettörténetéhez. Ez akkor valósul meg, amikor a narratívákban felmerülő konfliktusok kapcsán a gyermek a saját életéből is el tud mesélni egy vagy több olyan eseményt, amely nagyon hasonló az alaptörténethez. Jó, ha tudatosítjuk a gyermekben, hogy a nehézségek, konfliktusok és problémák a mindennapi élet velejárói, de ezekre vannak jó megoldások is. Sőt még a kilátástalannak tűnő helyzetekből is van kiút, van megoldás. Ezzel támogatjuk az énképük, az identitásuk alakulását és a megküzdési stratégiák keresését is.

A hetedik következtetés, hogy a gyermeket érdemes arra inspirálni, hogy mindennap mesélje tovább saját élettörténetét, mert ezzel reflektálnak önmagukra, amellyel nagyban hozzájárulnak identitásuk fejlődéséhez. Ezt a cselekményt a környezet, a szülők, a családtagok, a pedagógusok kérdésekkel kezdeményezhetik, segíthetik. Olyan kérdésekkel például, hogy milyen napod volt, mit tettél ebben a helyzetben, hogy érezted magad, kivel találkoztál stb.

Nyolcadikként azt mondhatjuk, hogy a mindennapi történetek átélését verbális eszközökkel is támogatni kell a pedagógiai szituációkban. Ennek egyik módja a kommunikáció fejlesztése. Érdeemes a gyermekkel közösen célokat, motivációkat megfogalmazni, a tevékenység lehetséges megvalósítását és annak eredményeit tisztázni, valamint a tevékenység résztvevőit átgondolni. A történet fontos tényezője a reflexió, ki, hogyan értékeli a történeteket.

Pedagógiai támogatást kell nyújtanunk a gyermekek számára a történetek megismerésében, feldolgozásában és újra konstruálásában (történetmesélés), valamint ennek kéz a kézben kell járnia a személyes történetek felépítésével és elmesélésével is. Minél több narratívát ismertetünk meg a gyerekekkel, annál nagyobb tudásra tesznek szert a világról és ezáltal egyre több modellt kínálunk számukra a valóság megismerésére és a világban való tájékozódásra. „Minél több lehetőséget biztosítunk az átélt történetek elmesélésére, annál jobban hozzájárulhatunk a személyes identitásuk kialakításához.” (Szőke-Milinte 2019/3-4)

4.2 Az Isten(i)élmény módszer: új történet & élő hit

A narratív elmélet módszerei (Storyline, Franz Kett – szemléltetés módszere, Storytelling) alapján kidolgoztam a saját módszeremet, amelynek az Isten(i)élmény: új történet & élő hit módszer elnevezést adtam. Ezt a módszert minden korosztálynak ajánlom (általános iskola alsó és felső tagozata, valamint gimnazistáknak egyaránt).

Ez a módszer öt lépésből áll: 1. a központi téma megnevezése, ráhangolódás; 2. a saját tapasztalatok történetszerű megosztása; 3. a tanár/tanító által kiválasztott történet megosztása (reprezentatív történetek keresztény szerzőktől vagy irodalmi művek), bibliai idézet (ige) – igemagyarázat, az ige és a történet kapcsolata; 4. Kreatív történetmesélés: kérdésekkel, képpel, zenével irányított, kulcsszavas válaszokkal egy új történet „megírása”; 5. a történetek leírása (fogalmazás vagy verbális elmesélés), megosztása, összegzés, óra lezárása.

A tervezés kezdetén kiválasztunk egy témát. Ez lehet például találkozás Jézussal, amely lehet az óra címe is. (1) A központi témát felírjuk a táblára, majd a következő kérdést tesszük fel a gyerekeknek: Mi jut eszedbe erről a témáról? Erre a válasz egy-két szó legyen, ezek a szavak felkerülhetnek a táblára a cím alá vagy köré. (2) Miután mindenki mondott valamit, egy újabb kérdést intézünk feléjük: A témához kapcsolódóan milyen tapasztalat/történet/élmény jut eszedbe a saját életedből? A gyerekek ezeket az élményeket megosztják a mellettük ülő társukkal. Ez a megosztás párban zajlik. A tanár is megoszthatja történetét. (3) A harmadik lépcsőben a hitoktató mond el egy általa kiválasztott tanítótörténetet keresztény szerzőtől vagy irodalmi műből, amelybe a tananyag is bele van ágyazva, ez a történet az óra egyik tartó oszlopa. A történet elmondása után irányított kérdésekkel feldolgozzuk, megértjük és

elmélyítjük a tanulást. Ezután az elhangzott történetet összekötjük egy bibliai idézettel (igével) és annak magyarázatával, amely általában magától értetődik. (4) Ezt az óra másik tartó oszlopa követi, amikor a gyerekek megírják a témához kapcsolódó saját történeteiket. A történet írásához kivetítünk egy képet, amelyhez kérdéseket teszünk fel. A képpel és a kérdésekkel irányítja a tanár a történet alakulását. A történet iránya ugyanaz, de mégis számtalan történet variáció születhet, hiszen mindenki bele teszi a saját maga egyediségét és megismételhetetlenségét. A gyakorlatot odaillo zene kísérheti, amely segíti a történet keletkezésének folyamatát. Ezt a lépést megtehetjük egy videó felhasználásával is, amit az óra ezen szakaszában levetítünk. Eddig öt ilyen videó készült el, amelyből egyet a kidolgozott téma tárgyalásánál tekinthetnek meg. Ezeket a videókat nevezhetjük multifunkcionálisnak is, mert levetíthetjük egy-egy tanóra keretében, de otthoni feldolgozásra is teljes mértékben alkalmas. (5) Az ötödik és egyben utolsó lépés a megírt történet leírása, megosztása, egyéni tanulások levonása és az óra összegzése. Ha senki nem akarja szóban megosztani a történetét, akkor a pedagógus zárásként megoszthatja a sajátját.

Az óra összegzéséhez a következő kérdéseket tehetjük fel: Hogy éreztél magad az órán?; Az óra melyik része tetszett a legjobban?; Fogalmazd meg néhány mondatban, hogy mi volt számodra az óra üzenete, mit viszel el az órán elhangzottakból!³

Most pedig lássuk az Isten(i)élmény módszer gyakorlati működését és a tapasztalatokat.

³ Az 1. és 2.2 – 4.2 fejezetek megírásához felhasználtam a 35. Országos Diákköri Konferenciára írt dolgozatomat: Germuska Veronika Erika 2021. *A hitéletre nevelés hatásai, módszerei, eszközei és jelentősége*. OTDK-dolgozat a 35. Országos Diákköri Konferenciára

5. A KUTATÁS FOLYAMATÁNAK ÁTTEKINTÉSE

Kutatásom tárgya az „Isten(i)élmény: új történet & élő hit” módszer gyakorlati alkalmazása. A módszerem és ezáltal a kutatásom célja is az, hogy a hitoktatásban részesülő gyerekek élő hitet kapjanak. Az éves tanári gyakorlatom alatt a 4.2 fejezetben bemutatott Isten(i)élmény módszerrel tanítottam hittant harmadik és hetedik osztályos tanulóknak, mindkét korcsoportnak 10-10 órát. A kutatást alaposan előkészítettem. A közös munka előtt rendszeresen hospitáltam a harmadik és hetedik osztály óráin. Majd előfelmérés keretében megvizsgáltam a gyerekek hitéleti aktivitását. Ezek után következett a 10-10 óra megtartása. A folyamat 4 interjúval és az utófelmérés kitöltésével zárult.

Idő	Módszer	Folyamat
2021. szeptember	Hospitálás	Csoportok megismerése, kiválasztása
2021. október	Kérdőív, Kísérlet: új módszer bevezetése, megfigyelés	Előfelmérés a 3. és 7. osztályban, tanítás az új módszerrel, történetek összegyűjtése
2021. november	Kísérlet lebonyolítása, megfigyelés, önértékelő füzetek	Tanítás az új módszerrel, történetek összegyűjtése, önértékelő füzetek kitöltése
2021. december	Kísérlet lebonyolítása, megfigyelés, önértékelő füzetek,	Tanítás az új módszerrel, történetek összegyűjtése, önértékelő füzetek kitöltése,
2022. január	Kísérlet lebonyolítása, megfigyelés, önértékelő füzetek, kérdőív, interjúk	Tanítás az új módszerrel, történetek összegyűjtése, önértékelő füzetek kitöltése, zárókérdőív kitöltése a 3. osztállyal, interjú két harmadik osztályos kislánnyal
2022. február	Kísérlet lebonyolítása, megfigyelés, önértékelő füzetek	Tanítás az új módszerrel, történetek összegyűjtése, önértékelő füzetek kitöltése.
2022. március	Kísérlet lebonyolítása, megfigyelés, önértékelő füzetek, interjú	Tanítás az új módszerrel, történetek összegyűjtése, önértékelő füzetek kitöltése, interjú egy 7-es fiúval
2022. április	Kérdőív, interjú	Zárókérdőív kitöltése a 7-esekkel, történetek összegyűjtése, interjú egy 7-es lánnyal

2. kép: A kutatás folyamata

5.1 A kutatás leírása

5.1.1 Helyszín

2021. augusztus második felében kezdtem meg az éves tanári gyakorlatomat a Reménység Katolikus Általános Iskolában, ahol történelmet és római katolikus hittant tanítok. Az iskolának 300 tanulója van, ebből 211 fő római katolikus vallású.

Az iskola már az első megkeresésekre készségesen válaszolt. Majd 2021 augusztusában nagy szeretettel és lelkesedéssel, örömmel fogadtak. Mind a vezetőség, mind pedig a tanár kollégák nyitottak voltak a fiatalos lendületre. Egy abszolút támogató, inspiráló, kiszámítható, átlátható és rugalmas környezet fogadott. Az iskola pedagógiai programjának hatalmas erénye a világos célok megfogalmazása, amelyek mentén az érték átadás történik.

Nem csak a kollégákkal találtam meg a közös munka örömét, hanem az iskola tanulóival is. Ahogy a tanárok, úgy a diákok is nagyon elfogadóak, támogatóak és segítőkészek voltak velem szemben, így egy harmonikus együttműködés alakult ki köztünk.

5.1.2 Minta

Hittan órákat a 3.b és a 7.a osztályokban tartottam rendszeresen. A harmadikosok 8-9 évesek.

A „b” osztályba 18 fő római katolikus gyermek jár, amelyből 7 lány és 11 fiú.

A hetedikesek 13-14 évesek. Az „a” osztályba 14 fő római katolikus gyermek jár, amelyből 7 lány és 7 fiú.

5.2 A helyzetfeltáró vizsgálat módszerei, eszközei

Ebben a fejezetben az általam használt helyzetfeltáró vizsgálat módszereit és eszközeit mutatom be röviden. A vizsgálatom eredményeiről egy későbbi fejezetben fogok beszámolni.

5.2.1 Kérdőív (vö. 1. sz. melléklet)⁴

A kérdőív, vagyis az írásbeli kikérdezés két fázisban valósult meg: a kísérlet lebonyolítása előtt és után. Az írásbeli kikérdezés legfőbb célja az volt, hogy feltárjuk azt, hogy az Isten(i)élmény módszerrel tartott órák alatt milyen változások figyelhetők meg a tanulók Istenkapcsolatában. A kérdőív a következőket vizsgálta: személyes adatok, kapcsolatok (kommunikáció a profánnal és a Transzcendenssel), templomba járási szokások, imádkozási szokások, és ünneplési szokások. Ezen kérdés típusok mindegyike arra irányult, hogy felmérje azt, hogy a kísérlet

⁴ A mellékletek a kiegészítő dokumentumban találhatóak.

lebonyolítása előtt és után a gyermekek milyen kapcsolatban vannak Istennel, van-e élő kapcsolatuk vele, mennyire fordulnak hozzá bizalommal, valamint, hogy a környezetükben élők mennyire állnak mellettük a keresztény élet megélésében.

5.2.2 Megfigyelés

„A megfigyelés alatt hosszabb vagy rövidebb ideig tartó észlelést értünk, amely lehetőséget ad, olyan jelenségek, vagy folyamatok nyomon követésére, amelyek az észlelt objektumban bizonyos hatások eredményeként következnek be.” (Lengyelne 2012: 54)

A megfigyelés egy aktív folyamat, hiszen a megfigyelőnek mindig „réssen kell lennie”, ébernek kell követnie a körülötte zajló eseményeket. A megfigyelés a 3.b és a 7.a osztályban egy-egy tanóra keretében zajlott. A megfigyelési szempontjaim a tanulói érdeklődés, aktivitás és kreativitás voltak. Mindezt az Istenskapcsolat fejlődése szempontjából vizsgáltam meg és elemzem.

5.2.3 Interjú (vö. 2. sz. és 3. sz. melléklet)⁵

„Az interjú szóbeli kikérdezés, melynek során a kérdező és a kérdezettek között személyes interakciós kapcsolat van.” (Lengyelne 2012: 102) A 3.b osztályból két kislányt, a 7.a osztályból pedig egy fiút és egy lányt választottam ki, akikkel egyéni interjút készítettem. A tanórai megfigyelés alapján történt az interjúalanyok kiválasztása. Ebben legfőbb szempontom a gyerekek kreativitása, történetük fejlődése, minősége és hozzáállásuk, vagyis, hogy az órákon szívesen osztottak meg történeteket (Oly annyira, hogy amikor nem maradt idő a történetek megosztására, visszajelezték számomra, hogy ez szomorúsággal, csalódottsággal tölti el őket.) Mind a négy interjú 45 perces délutáni időkeretben zajlott az iskolában. A beszélgetés közben a gyerekek használhatták a hittan füzetüket, megnézhatték a rajzokat, amelyeket a történetükhöz készítettek, illetve az órán feltett kérdésekre adott válaszaikat is elolvashatták.

5.2.4 Tartalomelemzés (történetek) (vö. 2.sz. és 3. sz. melléklet)⁶

A tartalomelemzés egy narratív módszer, melynek során megpróbálom a szöveg mögé tekinteni. Továbbá „a tartalomelemzés egy kutatási technika is, melynek segítségével adatokból a kontextusaikra vonatkozóan megismételhető és érvényes következtetéseket vonhatunk le.” (Lengyelne 2012: 125) A szöveg alatt azokat a történeteket értem, amelyeket a gyerekek az

^{5, 6} A mellékletek a kiegészítő dokumentumban találhatóak.

órákon hoztak létre a kép, a kérdések és a háttérzene segítségével. Az így létrejött új történeteket a következő szempontok alapján elemzem: a gyermek Istenkapcsolata, attitűdje, a történet kidolgozottsága és hossza.

5.2.5 Önértékelő füzet (vö. 4. sz. melléklet)⁷

Az önértékelő füzet célja az, hogy a gyermek megtanulja értékelni önmagát és az őt ért hatásokat. Ebben a füzetben az órák végén kitöltöttünk egy táblázatot, mely a következő kérdéseket tartalmazta: 1. Hogy éreztem magam a mai óra előtt? 2. Hogy éreztem magam a mai óra közben? 3. Hogy éreztem magam a mai óra végén? 4. Tanultam-e új dolgot a mai órán? Mit? 5. Hozzájárult-e a fejlődésemhez a mai óra? 6. Aktív voltam-e? 7. Hogyan viselkedtem a mai órán? 8. Mi a véleményed a mai óráról? A harmadik osztályosokkal együtt válaszoltunk a kérdésekre, igyekeztem nekik megmagyarázni a fogalmakat. A hetedikesek pedig a füzet bemutatása után önállóan töltötték ki.

5.3 A kutatás megszervezése (2021.szeptember-2022. április)

Ebben a fejezetben a kutatás szervezési menetét és kérdéseit mutatom be, amelyek 2021. szeptembere és 2022. áprilisa között zajlottak.

5.3.1 A 3.b osztály

Már augusztus végén tudtam, hogy melyik lesz az a két osztály, akikkel a kutatás során együtt fogok dolgozni, hiszen a mentorom a 3.b és a 7.a osztályban tanít hittant. A kutatás lebonyolítására az igazgató úr és a mentorom is hozzájárulását adta. A kérdőív kapcsán pedig a szülőknek is készítettem egy rövid tájékoztatót a kutatásról, amelyet az osztályfőnökök továbbítottak a gyerekek szülei részére.

Szeptember folyamán gyakran hospitáltam a 3.b osztály óráin, hogy ismerkedjek a diákokkal, valamint tartottam nekik egy év eleji ismétlő hittan órát is.

A harmadikosoknak még az előfelmérés felvétele előtt (szeptember 30-án) megtartottam az első Isten(i)élményes órát, mert akkor tanulták az első parancsolatot a mentorommal és logikusan utána kell következnie az elmélyítésnek. A gyerekek az első pillanattól fogva együttműködőek és támogatóak voltak. A kérdéseimre szívesen és aktívan válaszoltak, valamint saját történetet is szívesen osztottak meg. Az óra végén még kevesen és félve osztották meg újonnan megírt történeteiket.

⁷ A mellékletek a kiegészítő dokumentumban találhatóak.

Sajnos az előfelmérésre nem jutott korábban idő, így végül október 7-én került sor mindkét osztályban (3.b és 7.a) a kérdőívek kitöltésére a hittan órák keretében. A kérdőív kitöltése nem okozott nehézséget számukra, szívesen osztottak meg magukról információkat.

A 3.b-ben gördülékenyen ment a kutatás lebonyolítása. Minden héten egy Isten(i)élmény órájuk volt, amelyhez óratervet, részletes forgatókönyvet és prezentációt készítettem. Az óraterv csak röviden, címszavakban követi az óramenetét. Az óra részleteit a forgatókönyv tartalmazza. A tanórákra kinyomtatva vittem magammal az óratervet és a forgatókönyvet is, de aktív használatban mindig csak az óraterv volt. A részletes forgatókönyv tartalma az összeállítás során rögzül bennem, ezért arra csak az óra előtt vetek egy pillantást a biztonság kedvéért, de azt az órán nem használom. Ezt a forgatókönyvet csak azért viszem magammal az órára, mert biztonságérzetet ad, valamint hogyha hirtelen nem jutna eszembe valami, akkor bele tudok nézni.

Az önértékelő füzetek bevezetésére november végén került sor. Az egyik hittan óra végén mutattam be a gyerekeknek a működését és a táblázat első oszlopát együtt töltöttük ki.

A gyerekek azt a házi feladatot kapták, hogy rajzoljanak az összeállt történethez a füzetükbe. Az órák végén fotókat készítettem néhány gyermek füzetéről. A történetekhez készült rajzokat és a kérdésekre adott válaszaikat örökítettem meg és gyűjtöttem össze őket egy drive mappába. Erre azért volt szükség, mert a gyerekek történeteinek keresztül nyomon lehet követni a hitéletbeli fejlődésüket, Istenképüket, Istenskapcsolatukat.

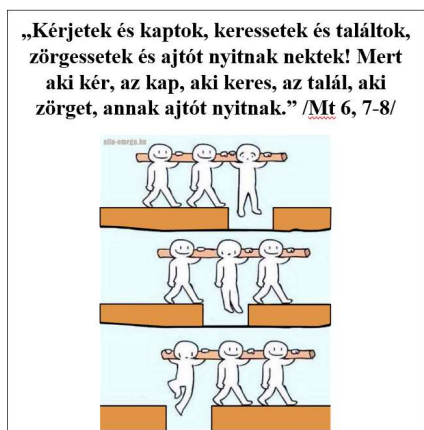
5.3.2 A 7.a osztály

Az osztállyal már szeptember elsején megismerkedtem, hiszen a mentortanárom a 7.a osztályfőnöke. Október közepéig több órájukon hospitáltam, valamint tartottam nekik történelem és hittan órákat is. Az első Isten(i)élményes órára az előfelmérés kitöltése után került sor, október 14-én. Az óra témája a második parancs volt, mert ez illeszkedett a tananyagukhoz, valamint a harmadikosoknál túl bonyolultnak bizonyult az általam kiválasztott kép és kíváncsiak voltunk, hogy a hetedikesek hogyan fogják fogadni, hogyan tudnak vele dolgozni. A diákok jól fogadták, kis rávezetéssel hamar megfejtették a kép lényegét és üzenetét, viszont egy másik problémába ütköztem. Sajnos az osztállyal nem alakult ki a bizalmas, biztonságos légkör. Úgy éreztem, hogy idegenek vagyunk egymás számára. A gyerekek részéről egy nagy fokú passzivitással találkoztam, nem szívesen osztottak meg gondolatot és történetet. Az óra elején a „Mi jut eszedbe erről a témáról?” kérdésre próbáltam nagyon sok lehetséges asszociációt felsorakoztatni, de sajnos nem csatlakoztak hozzám. A „Milyen történet jut eszedbe erről a témáról?” kérdésnél szintén próbáltam minél több történetet elmesélni az

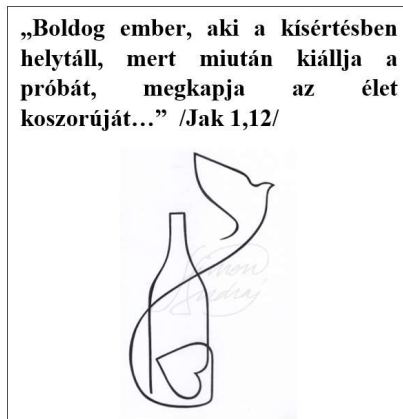
életemből, hátha ők is kedvet kapnak hozzá, de itt sem jártam sikerrel. A probléma a saját történet létrehozásánál is kicsúcsosodott, hiszen a kép, a kérdések és a zene alapján nem állt össze bennük történet, valamint semmilyen tapasztalatot nem szívesen osztottak meg. Körülbelül egy hónappal később, november 8-án, újabb kísérletet tettem, és tartottam egy órát az Isten(i)élmény módszerrel, de ekkor sem volt túl nagy sikerem. Ekkor úgy döntöttem, hogy a probléma orvoslása miatt felfüggesztem az Isten(i)élmény módszerrel tartott órákat és a következő hetekben arra koncentrálok, hogy kialakítsak egy bensőséges, intim, biztonságos légkört, amelyben a diákok mernek kérdéseket feltenni és megválaszolni, valamint nem elszenvedői az órának, hanem aktív résztvevői, alakítói. A bizalom kialakítása érdekében „lazább”, beszélgetősebb órákat terveztem, ahol körbe ültünk, de sajnos ez sem hozott jelentősebb áttörést, mert ekkor rendbontás alakult ki, a fiúk bohóckodtak és egymást piszkálták, másról beszélgettek, a lányok pedig továbbra is passzívak maradtak. Kitaláltam, hogy az óra témájával kapcsolatba ők tegyenek fel kérdéseket írásban névtelenül, majd a következő órákon azokat válaszoltuk meg. A kérdések megválaszolása során egy újabb nehézség állt az utamba. Világosan látszódott, hogy a lányok nagyon éretten gondolkodnak és a megkérdőjelezés, a szkeptikusság hitéleti fázisában vannak, de a fiúk még a kisgyermeki hit biztonságában lubickolnak a jóságos apa istenképpel, ezért a lányok kérdéseivel nem tudnak mit kezdeni és nem is értik azokat. Ezért igyekeztem olyan gyakorlatokkal tarkítani az órát, amelyben nem feszülhet egymásnak a hitélet fent említett két szintje. Például december 13-án, Luca napján ültettünk búzát és arról beszélgettünk, hogy hogyan lehet élet a magocskában, amely később szárba szökken és „nagy” kalászt terem. Ez volt a karácsonyi szünet előtti utolsó óránk, és ezután csak január 31-én találkoztunk, amikor egy „hagyományos” órát tartottam nekik. Február 3-án tartottam újra a hetedikeseknek órát az Isten(i)élmény módszerrel. Ez egyfajta újratekintés volt. Az óra végén kiosztottam nekik az önértékelési füzeteket és megismerkedtek annak felépítésével, rendszerével. Mivel az óra még mindig nem volt zökkenőmentes és még mindig eléggé passzívak voltak a diákok, ezért újból próbáltam ötleteket felsorakoztatni, történeteket mesélni. Már többször volt, olyan, hogy ennek hatására (többnyire a fiúk) bátrabban hozzászóltak az órához, gondolatot, történetet osztottak meg. Aztán már egy-két lány is osztott meg gondolatot, történetet, de összességében még továbbra is nagyon nehéz volt őket szóra bírni.

Úgy ahogy a 3.b osztálynál is, itt is készítettem minden órához óratervet, részletes forgatókönyvet és prezentációt. Jónak láttam, hogy a gyerekek kiosztva megkapják a képet a bibliai idézettel, így talán jobban elmélyül bennük az óra üzenete, tanulsága, és ha később ránéznek erre a képre, akkor könnyebben felidézik a tanultakat, talán meglevenedik az óra

élménye is. Ezért kis képecskéket gyártottam, amit a gyerekeknek az órákon kiosztottam és beragasztották a füzetükbe.

3. kép: Imádság

4. kép: Bátorság

A bibliai idézet helyének változása

A hatékonyabb, átfogóbb és szakrálisabb élmény érdekében néhány korrigálást, javítást végeztem az óraterven és a forgatókönyvön a mentorom javaslatára. Az első ilyen a bibliai idézet helye. A harmadikosoknál a bibliai idézet mindig az újonnan megírt történetek megosztása előtt hangzott el. A gyerekek ezután oszthatták meg a történeteiket. Mivel legtöbbször a bibliai idézet egy-egy parancs volt, ezért egyértelmű volt, hogy miért pont ezt választottam, viszont logikusan nem illeszkedett itt az óra menetébe, ezért mindig kicsit sután tudtam csak kapcsolni és beszélni róla. Tehát az Igeszakasznak más helyett kellett keresni. Az új helye a tanító történethez kapcsolódó kérdések után lett, az új történet megalkotása előtt. Ez a hely sokkal érthetőbb és logikusabb számára, nagyon jól illeszkedik mind az óra témájához, mind a tanító történethez, valamint a megírandó saját történet tartalmát, tanulságát is meghatározza.

A tanító történetek változása

A következő újítás a tanító történet témájában következett be. Az általam kiválasztott történet a harmadikosoknál általában egy mese volt, vagy Antony de Mello egyik egypercese. A mentorom javaslatára ezeket a tanító elbeszéléseket bibliai történetekre cseréltem. Minden órához választok egy, vagy kettő bibliai történetet és azt mesélem el a diákoknak, ezzel az óra témáját igyekszem közelebb vinni hozzájuk.

A zene változása

A harmadik változtatás a zenével történt. Míg a harmadikosokhoz mindig egy klasszikus művész zongora darabját vittem, amelynek nem volt semmiféle szakrális kötődése, addig a hetedikeseknél szakrális témájú taizéi instrumentális zenére váltottam. A kísérlet közben számomra a zene kiválasztása okozta a legnagyobb dilemmát, nehézséget, mert nehéz volt a témához kapcsolódó meditatív klasszikus zongoradarabot találni, amelyben nincsenek gyorsabb, mozgalmasabb részek. A tapasztalataim megerősítették azt a feltevésemet, hogy a zongoradarabok a legideálisabbak, mert nyugtató hatásúak és a monotonitásuk ellenére is megmozgatja a gyermekek kreativitását.

A hetedikeseknél a taizéi énekek monotonitása és meditatív jellege szintén kiváló aláfestésnek bizonyult az új történetek megírásához. Az instrumentális taizéi zenék hangszereléséből viszont hiányzik a zongora, többnyire gitár és fúvós hangszerek szólalnak meg benne. Éppen ezért aggodalommal töltött el, hogy az ideális zongorakíséret helyett egy többhangszeres aláfestő zenére váltottam. Tapasztalataim azt mutatták, hogy ez a diákok számára nem okozott gondot. Az órák hangulata valóban megváltozott, a profán világból – ha rövid időre is, de – sikerült elrugaszkodnunk a Transzcendens felé.

Mivel a történetek még így is, sehogya, vagy elég nehezen álltak össze, ezért a konzulensem javaslatára arra kértem a gyerekeket, hogy a válaszaikat egy külön papírlapra írják. A gyakorlat végén pedig még azt is kértem tőlük, hogy 2-3 mondatban írják le az összeállt történetet, és/vagy a gondolataikat, érzéseiket. A beszedett papírkák arról tanúskodtak, hogy senkinek sem állt össze történet, ezért a következő órán kérdésről-kérdésre megbeszéltük a válaszokat. Ez hatékonynak bizonyult és a hátralévő két órán már rövid történeteket osztottak meg a diákok.

5.4 A kutatás tartalmi kérdései

A kutatás célja, hogy a gyerekek közelebb kerüljenek Istenhez, önmagukhoz és egymáshoz. A beavatkozás tartalma is ezt hivatott elősegíteni, támogatni. Mivel a kutatás iskolai órarendi keretek között zajlott, ezért természetesen a feldolgozandó tartalomnak illeszkednie kell az iskolában használt tanmenettel és a hittan órákon használt tankönyvekkel, valamint a tanórák 45 perces időkeretével is. A Reménység iskolában a 2021/2022-es tanév az első, amikor az Ecclessia tankönyvcsalád egy-egy kötetét használják. Korábban a Szent István Társulat hittankönyveiből tanítottak. Az Ecclessia kiadó hittankönyveit heti 1 hittanóra terveztek, ezért a katolikus iskolákban, ahol heti 2 hittanóra van, bőven jut idő a tananyag elmélyítésére, tovább gondolására, az ismeretanyag bővítésére. Ez nagyon előnyös volt a kutatás számára is, hiszen így tudtam bevinni olyan témákat az órákra, amelyek nem voltak benne a tankönyvben, de

segítette a tanulókat a tananyag elmélyítésében, személyiségük gyarapításában. Ezt a lehetőséget tehát teljes mértékben a cél (a gyerekek közelebb kerüljenek Istenhez, önmagukhoz és egymáshoz) elérésére fordítottam.

A felső tagozatos kötetek közül a hetedik osztályosoknak készült kiadvánnyal kerültem közelebbi kapcsolatba. A leckéket hittudományi szempontból megvizsgálva megállapítható, hogy a tankönyv több esetben tartalmaz kevésbé biblikus értelmezési keretet, példát. Ennek oka valószínűleg az lehet, hogy a pubertás és serdülők világához közelebb kerüljön. A mentorom szerint az így megtartott hittanórák eléggé profának, ezért azt javasolta és kérte tőlem, hogy az általam elmondott tanító történetek bibliai történetek legyenek, valamint, hogy, az órán használt kísérőzene szakrális témájú legyen.

5.5 Tanítás a módszerrel

A harmadik osztályosok elsőáldozásra készülnek, tehát a hittan órákon erre a nagy eseményre készítettük fel őket. A tananyag a 10 parancsolat elsajátítása volt, így adta magát az általam célnak tekintett 10 téma kidolgozása. Mivel a parancsokat nem egyesével tanítottuk, hanem a hatost összevontuk a kilencessel, valamint a hetest a tízessel, ezért szükség volt a témák bővítésére. Az általam kidolgozott 10 téma tehát a következő:

1. Uradat, Istenedet imádd és csak neki szolgálj!
2. Isten nevét hiába ne vedd!
3. Az Úr napját szenteld meg!
4. Atyádat és anyádat tiszteld!
5. Ne ölj!
6. Ne paráználkodj! és Felebarátod házastársát ne kívánd!
7. Ne lopj! és Mások tulajdonát ne kívánd!
8. Ne hazudj és mások becsületében kárt ne tégy!
9. Kötelességeink Istennel szemben (1-3. parancsok, ismétlő óra)
10. Kötelességeink embertársaink iránt (4-10. parancsok, ismétlő óra)

A hetedik osztályosokkal a tankönyvi témák szerint haladtunk.

Általánosságban elmondhatom, hogy elolvastam a soron következő lecke anyagát és ami a legjobban megtetszett belőle (amire a Lélek indított), azt dolgoztuk fel a diákokkal egy-egy órán. Az általam kiválasztott témák nem fedik le a tankönyvben található leckéket maradéktalanul. Kidolgozott témáim a következők:

1. Isten nevét hiába ne vedd!
2. Isten maga a szeretet
3. Az imádság
4. Bátorság a kísértéssel szemben
5. A szegletkő
6. „Van embered?”
7. A káosz a bűn okozója
8. Az élet, mint ajándék
9. A szabad akarat
10. Az áldozat

5.6 A kidolgozott témák bemutatása

Az órákat mindig 5 lépcsőben terveztem meg. Az elsőben mindig felírtuk az óra címét a táblára, majd megkérdeztem a diákokat, hogy mi jut eszükbe erről a témáról. Erre a kérdésre mindig rövid, egy-egy szavas választ vártam. A gyerekek asszociációs válaszai felkerültek a táblára és kértem, hogy a füzetükbe is írják le ezeket.

A második lépcsőben megkértem őket, hogy most gondoljanak egy olyan saját, vagy hallott történetre, amely kapcsolódik az óra témájához. Erre a gyerekek mindig nagy örömmel, lelkesen osztottak meg történetet.

A harmadik lépcsőfok az általam elmesélt tanító történet és a hozzákapcsolódó kérdések voltak. A negyedik fok, amely egyben az óra „lelke” is, az a saját történet megírása, a kép, a zene és a kérdések alapján.

Az ötödik és egyben utolsó mozzanat az elkészült történetek megosztása és a jutalmazás.

Újdonságként vezettem be novembertől az ún. önértékelő füzeteket. Ezek a kis füzetecskék segítik a tanulókat abban, hogy reálisan értékeljék az órai tevékenységüket. Természetesen mindez segítő kérdések mentén történik, valamint az esetek többségében együtt töltöttük ki azokat, és mindig lehetőségük volt a kérdésre is.

5.6.1 A 3. osztály kidolgozott témái

Az osztállyal szeptember 30-án tartottuk meg az első óránkat az új módszerrel. Ezen az alkalmon az első parancs (Uradat, Istenedet imádd, és csak neki szolgálj!) mélyebb megértésén dolgoztunk. Először is megkérdeztem tőlük, hogy mi jut eszükbe az első parancsról, amelyre ügyesen válaszolgattak. Ezután a témával kapcsolatos saját történetek elmondása következett. Majd Loyolai Szent Ignác történetét kezdtem elmesélni. A gyerekek kíváncsian figyeltek és

úgy tűnt nagyon élvezik az elbeszélést. Majd a történethez kapcsolódóan hét kérdést tettem fel, amelyet a diákok örömmel meg is válaszoltak. Ignácról vittem két képet is, az egyikén katonaként a másikon pedig papként láthatták őt a gyerekek. Itt röviden megbeszéltük, hogy Ignác hogyan imádta és szolgálta Istent, majd őket is megkérdeztem arról, hogy ők hogyan imádják és hogyan szolgálják Istent. Beszéltünk az imádkozásról, hálaadásról és egymás segítéséről is. Majd a legizgalmasabb rész következett, amikor mindenki megírhatta a saját történetét az első parancsolathoz. Először ismertettem a feladatot, elmondtam, hogy most egy nagyon különleges dolgot fogunk csinálni, majd kivetítettem egy képet, elindítottam egy zenét és közben a képpel kapcsolatban kérdéseket tettem fel, amelyeket a gyerekek megválasztak a füzetükbe. Jó volt látni, ahogy a diákok aktívan, kíváncsian, érdeklődő lelkülettel állnak a feladathoz. Ekkor a kép, a zene és a kérdések alapján csak egy-két diáknak állt össze saját történet. Az óra végén levontam a tanulságomat, mely szerint az elkövetkezendő órák feladata számomra, hogy segítsem a gyerekeket a saját történetük megírásában.

Ezt az elhatározást sikeresen meg is valósítottam, hiszen a következő órákon egyre többen osztották meg a történetüket. Végül már olyan sokan szerették volna elmesélni, hogy nem fért bele a 45 perces időkeretbe, ezért a tizedik óránk után, volt egy alkalom, amikor a gyerekek szabadon elmondhatták az összes történetüket, amelyek az órából kimaradtak. Valamint két kislánnyal készítettem interjút, ahol egymásután megosztották mind a 10 történetüket. Ezekről az elbeszélésekről hangfelvételt készítettem, majd begépeltem őket és egy TörténetTárat hoztam létre számukra.

Most pedig lássunk egy óratervet és egy részletes forgatókönyvet, amely a harmadik parancshoz (Az Úr napját szenteld meg!) készült.

Óraterv

Időkeret	A tanulók tevékenysége	A pedagógus tevékenysége	Célok és feladatok	Módszerek	Tanulói munkaformák	Eszközök	Megjegyzések
9:00-9:02	Köszönés, jelentés, ima	Ima vezetése	Ráhangelődés		Közös osztálymunka	Tankönyv	Ima a szülőkért TK 37
9:02-9:08	Leírják az imát.	Ima leírása a gyerekekkel.	Számonkérés	Számonkérés	Egyéni munka	Papírlap, ceruza	
9:08-9:13	Felírják a címet a füzetbe és válaszolnak a kérdésekre.	Az óra címét felírjuk a táblára. Mi jut eszedbe erről a témáról?	Ráhangelődés Téma bevezetése, Ismeretbővítés	Megbeszélés	Közös osztálymunka	Laptop, projektor, füzet, toll/ceruza, tábla 1. dia	Cím: 3.parancs: Az Úr napját szenteld meg!
9:13-9:18	Megosztanak egy-egy történetet.	Milyen történet jut eszedbe a témával kapcsolatban? (lehet saját történet, vagy mástól hallott, lehet mese is)	Ismeretbővítés	Megbeszélés	Közös osztálymunka		Ha nem megy, akkor rögtön elmondok egy történetet, amikor sokat dolgoztam és beteg lettem. + történet a baráti találkozásokról
9:18-9:23	Csendben figyelnek a történetre.	Örömváros és dologváros történetének elmesélése.	Új ismeretközlés	Tanári előadás	Tanári magyarázat (frontális osztálymunka)		
9:23-9:28	Kérdések megválaszolása.	Kérdés (a történethez kapcsolódóan).	Új ismeretanyag feldolgozása	Megbeszélés Szemléltetés Magyarázat	Közös osztálymunka	2. dia	
9:28-9:38	Saját történet megírása a kép, a zene és a kérdések alapján.	Zene elindítása, diák léptetése, kérdés	Ismeretbővítés	Szemléltetés Megfigyelés Munkáltatás	Egyéni munka	Füzet, toll/ceruza 3-13. dia + zene	
9:38-9:40	Csendben figyelnek.	Az óra céljának elmondása.	Ismeretbővítés	Szemléltetés Magyarázat	Tanári magyarázat	14. dia	
9:40-9:43	Történetek megosztása.	Milyen történet állt össze benned?	Összefoglalás	Megbeszélés	Egyéni munka, megosztás		
9:43-9:45	Házi feladat leírása.	Házi feladat elmondása, értékelés, ima	Az óra értékelése, lezárása				Ima: „Dicsőség...” Házi feladat: Tanulni + az összeállt történetet röviden leírni (Rajzolni is lehet hozzá)

5. kép: 1. óraterv

Részletes forgatókönyv

Az óra bevezető rítusa (köszönés, jelentés, adminisztráció) után nagy betűkkel felírjuk a tábla közepére az óra címét (Az Úr napját szenteld meg!), amelyet a gyerekek is felírnak a füzetükbe. Ezután a következő kérdést tesszük fel nekik: Mi jut eszedbe erről a témáról? Ez lehet egy szó, vagy szókapcsolat, esetleg egy mondat is. Ezt mindenki hangosan megoszthatja és a kulcsszavak felkerülnek a táblára az óra címe köré. (pl. templom, mise, öröm, ünnep)

Miután mindenki elmondta, hogy mi jutott eszébe, vagy mi volt az első gondolata a cím kapcsán, megkérjük a diákokat, hogy idézzenek fel egy az óra témájával kapcsolatos történetet, akár a saját élményeikről, akár hallott, vagy mesélt történetet, anekdotát. Ha az óra címéről nem

jut eszükbe történet, akkor segíthetnek az első körben megbeszélte és leírt asszociációk. Amikor mindenkinek meg van a mesélni valója, akkor jelentkezési sorrendben mindenki megoszthatja a történetét a többiekkel. Ekkor a pedagógus is megoszthat egy történetet a saját életéből. A harmadik parancsnál arról meséltem a gyerekeknek, hogy én úgy nőtem fel, hogy minden vasárnap ünnepnap volt. Nálunk minden vasárnap együtt reggelizett a család (rendszerint bundás kenyeret) és utána együtt mentünk a templomba. Mire után pedig elmentünk a nagyszüleimhez és együtt költöttük el a vasárnapi ünnepi ebédet. Majd, amikor elkerültem Piliscsabára kollégiumba, akkor magamnak kellett megteremtenem a vasárnapok ünnepélyességét. Ennek legemlékezetesebb mozzanata az volt, hogy a templomból a kollégiumba menet mindig vettem a közeli cukrászdában egy torta szeletet. Ez jelezte a vasárnap különlegességét, ünnepélyességét.

A megosztás után a pedagógus tanító története következik, amellyel az óra tananyagát adja át. Ez a mostani témánknál a következő:

„Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy város, amelyet Örömvárosnak hívtak. Akik itt éltek sokat nevettek, beszélgettek, és szívesen jöttek össze ünnepelni egymással. A legszebb napjuk a vasárnap volt. Az emberek örömmel találkoztak egymással, töltötték közösen a napot... Örömváros nagyon barátságos hely volt. Egyetlen gondjuk volt csupán, hogy senki nem tudott meggazdagodni! Házaik kisebbek, utcáik rövidebbek voltak, mint a környező városok lakóié. Ezért, ha városukból kitétek a lábukat, úgy érezték, hogy szégyenkezniük kell.

– Itt az idő, változtatni kell! – így döntöttek Örömváros polgárai, és meg is tárgyalták, hogy miként.

– Töröljük el a vasárnapokat és minden ünnepet, hogy több idő jusson a munkára! – ez volt az első javaslat, amit mindnyájan megszavaztak.

– Több munkásra lenne szükség! – mondták, és ezért a nőket is elküldték dolgozni a gyárakba. Az anyáknak viszont már otthon a családban is rengeteg dolguk volt, gondot viseltek a gyerekekre és a nagyszülőkre. Így hát a város polgárai újabb döntést hoztak:

– A gyerekek járjanak óvodába, az öregek költözzenek idősek otthonába, a betegeket pedig vigyék kórházba!

Örömváros olyan lett, mint egy hatalmas gyár. Vállalatok sora dolgozott azon, hogy lerombolja a régi házakat, és újakat építsen. Egyre hosszabbak és szélesebbek lettek az utcák!

– Egyáltalán honnan ez a név, hogy Örömváros? Mennyivel jobb lenne Dologvárosnak hívni ezt a helyet! – javasolta valaki.

Az ötlet annyira megtetszett mindenkinek, hogy azonnal meg is változtatták városuk nevét. Dologváros mást se csinált, csak növekedett: nagy lett, zajos, unalmas és veszélyes. Az utcákon

száguldoztak a kocsik, a gyalogosok meg rettegtek miattuk. Az emberek már nem jártak össze, mint egykor, sőt már meg se ismerték egymást, még a köszönés is kiment a divatból. A vasárnap olyan lett, mint a többi munkanap. Egyszer a gyerekek meglátogatták a nagyszüleiket és megkérdezték tőlük:

– Igaz, hogy Dologvárosnak régen Örömváros volt a neve?

– Igaz – válaszolták a nagyszülők.

– És tényleg több örömünk volt akkoriban?

– Sokkal több! – válaszolták a nagyszülők.

– ...de, hogy lehet akkor, hogy minden megváltozott? – faggatták tovább a nagyszülőket.

– Azzal kezdődött minden, hogy eltöröltük a vasárnapot és az ünnepeinket... – válaszolták a nagyszülők.

A gyerekek tágra nyílt szemmel kérdezték: Ünnepe? Mit jelent az, hogy ünnep?”

(Bruno Ferrero 2019:12-15)

Kérdések a történet feldolgozásához, megértéséhez:

1. Hogyan éltek az emberek Örömvárosban?
2. Melyik volt a legszebb napjuk? Miért?
3. Miért változtattak ezen?
4. Milyen változások történtek?
5. Mi lett a változtatások következménye? Hogyan éltek a városban?
6. Mi történt az emberekkel, a vasárnappal és az ünnepekkel?

Bibliai idézet: „Az Úr napját szenteld meg!” /Kiv 20, 8/

Eddig előre meglévő, hozott történetekkel dolgoztunk. Az óra ezen szakaszában viszont mindenki megírja a saját témához kapcsolódó történetét. Ehhez kivetítünk egy képet és kérdésekkel irányítva a gyermekek megírják a maguk történetét, amelyet zenei aláfestés segít.

Kép	Kérdések
 https://bykerchurch.co.uk/giving/ 6. kép: Templom	1. Mit látsz a képen? 2. Milyen érzés nézni ezt a képet? 3. Vajon miért mosolyognak? 4. Ők hogyan szentelik meg az Úr napját? 5. Hogy érzik magukat? 6. Mit érezhetnek? 7. Miért nem dől össze az épület? 8. Szerinted hogyan lehetne ezt az épületet bővíteni, erősíteni? 9. Te szívesen lennél az építőköve? 10. Te HOGYAN lehetsz építőköve?
Zene	
Eric Carlson: O come, O come Emmanuel	

5.6.2 A 7. osztály kidolgozott témái

A hetedik osztályban az első Isten(i)élmény órát október 14-én tartottam. A gyerekek ekkor ismerkedtek meg az óra felépítésével, menetével. Az új módszert nem övezte túl nagy lelkesedés, sokkal inkább megdöbbenés. Úgy éreztem, újdonság számukra az, hogy minden erőmmel próbálom őket bevonni az órába, mégsem alkalmazom a kényszer eszközét. Úgy próbáltam kicsalogatni a gondolataikat, hogy kérdéseket tettem fel, példákat, saját történeteket mondtam, hátha nekik is vannak hasonló élményeik és ezek hallatára eszükbe jutnak.

Az órák a már említett 5 lépcső szerint haladtak, de némi változtatás is történt.

Az órát természetesen köszönéssel, jelentéssel és imával kezdtük. A hetedikeseknél szokásunk volt a reggeli imakocka használata, amellyel mindig a hetes dobott és amelyik imánál megállt a kocka, azt imádkoztuk, így minden órán más-más ima került sorra. Majd az előző órára vonatkozóan néhány ismétlődő kérdés következett. Ezután pedig felvezettem az új témát, felírtam a címet a táblára és vártam a gyerekek gondolatait. Mivel ezeket elég nehezen tudtam belőlük kisimogatni, ezért én is bőségesen hozzászóltam az órához, amellyel irányítottam a téma

felépítését és gyerekek asszociációit is. Ezután a saját történetek megosztása következett, amely szintén nehézséget okozott, hiszen a pubertás korban lévő fiatalok nem szívesen mesélnek magukról és az érzelmeikről. Próbáltam saját történeteket mesélni az életemből, hátha hozzátudnak szólni, esetleg kapcsolódni és így egy-egy történetet megosztani. Mindig akadt 1-2 gyermek, aki történetet vagy történet fozslányt mesélt el az osztálynak. Végül ismét átvettem a szót és a tanító történettel folytattam az órát, amely a harmadikosokkal ellentétben nem mese volt, hanem a mentorom kérésére és javaslatára többnyire bibliai történet, esetleg egy-egy szent életéből vett esemény. A tanító történet elmesélése után a szokott módon a hozzákapcsolódó kérdések következtek. Ezen kérdések megválaszolása, megbeszélése után kapcsoltuk a témához és a történetekhez a bibliai idézetet. Tehát a bibliai idézet helye megváltozott és a tanító történetet követő kérdések és az új történet megírása közé ékelődött, így a szentírási igeszakasz egy kiemelt helyre került és nagyobb hangsúlyt kapott, ezért mindenki számára világos volt, hogy az ige, hogyan kapcsolható az órához. Majd az új történetek megírása következett a kép, a zene és a kérdések alapján, amelynek a végén szintén felolvastuk a bibliai idézetet. A háttérzene stílusában és témájában is változás történt, a szakrális témájú instrumentális taizéi zenék váltották fel a klasszikusok zongoradarabjait. Végül pedig az új történetek megosztásával, az önértékelő füzetek kitöltésével és az elköszönéssel zárjuk az órát. Most pedig lássunk egy óratervet és egy részletes forgatókönyvet, amely az áldozat című órához készült.

Óraterv

Időkeret	A tanulók tevékenysége	A pedagógus tevékenysége	Célok és feladatok	Módszerek	Tanulói munkaformák	Eszközök	Megjegyzések
8:00-8:03	Köszönés, jelentés, kockával dobni, ima	Ima vezetése	Ráhangelődés	Közös ima	Közös osztálymunka	Projektor, laptop, tábla, imakocka, reggeli imák diásor	Egyik diák dob a kockával és azt imádkozzuk.
8:03-8:08	Felírják a címet. Válaszolnak a kérdésre, leírják a füzetbe a választ.	Mi jut eszedbe az áldozatról?	Ráhangelődés, téma bevezetése Ismeretbővítés	Megbeszélés	Közös osztálymunka	Projektor, laptop, tábla, táblafilc, füzet, toll, 1. dia	
8:08-8:13	Válaszolnak a kérdésre.	Milyen történet jut eszedbe az áldozatról? Te hoztál már áldozatot valakiért? Érted hozott-e valaki?	Ráhangelődés, téma bevezetése Ismeretbővítés	Megbeszélés	Közös osztálymunka		
8:13-8:18	Csendben figyelnek a történetekre.	Szent Maximilian Kolbe atya történetének elmesélése	Új ismeretközlés	Tanári előadás	Frontális osztálymunka		
8:18-8:25	Kérdések megválaszolása, figyelés	Kérdés + Bibliai idézet témához kapcsolása	Új ismeretanyag feldolgozása	Megbeszélés Szemléltetés Magyarázat	Közös osztálymunka	2-3. dia	Bibliai idézet

8:25-8:35	Saját történet megírása a kép, a zene és a kérdések alapján.	Zene elindítása, diák léptetése, kérdezés	Ismeretbővítés	Szemléltetés Munkáltatás	Egyéni munka	Füzet, toll, 4-15. dia + zene	
8:35-8:40	Mindenki válaszol a kérdésre.	Milyen történet állt össze benned?	Összefoglalás	Megbeszélés	Egyéni munka, megosztás	Füzet, SMS	Aki megosztotta a történetét kap egy SMS-t Istentől. (3 db SMS egy nagy 5-ös + könyvjelző)
8:40-8:44	Önértékelő füzet kitöltése	Önértékelő füzetek kiosztása.	Órai munka értékelése.	Önálló munka	Egyéni munka	Önértékelő füzet	
8:44-8:45	Házi feladat leírása.	Házi feladat értékelés, ima	Az óra értékelése, lezárása			füzet, toll	Ima: „Imádkunk téged Krisztus.” Házi feladat: Az összeállt történetet röviden leírni. TK 114/összes feladat TK 115/feladat

7. kép: 2. óraterv

Részletes forgatókönyv

Az óra bevezető rítusa (köszönés, jelentés, adminisztráció) után nagy betűkkel felírjuk a tábla közepére az óra címét (Az áldozat), amelyet a gyerekek is felírnak a füzetükbe. Ezután a következő kérdést tesszük fel nekik: Mi jut eszedbe erről a témáról? Ez lehet egy szó, vagy szókapcsolat, esetleg egy mondat is. Ezt mindenki hangosan megoszthatja és a kulcsszavak felkerülnek a táblára az óra címe köré. (pl. lemondás, döntés, Jézus, Nagypéntek)

Miután mindenki elmondta, hogy mi jutott eszébe, vagy mi volt az első gondolata a cím kapcsán, megkérjük a diákokat, hogy idézzenek fel egy az óra témájával kapcsolatos történetet, akár a saját élményeikről, akár hallott, vagy mesélt történetet, anekdotát. Ha az óra címéről nem jut eszükbe történet, akkor segíthetnek az első körben megbeszélt és leírt asszociációk. Amikor mindenkinek meg van a mesélni valója, akkor jelentkezési sorrendben mindenki megoszthatja a történetét a többiekkel. Ekkor a pedagógus is megoszthat egy történetet a saját életéből. Az áldozat téma kapcsán egy egyetemi élményemről meséltek a diákoknak, amely így szól:

Az egyik egyetemi vizsgaidőszakban éppen a legnehezebb vizsgámra készültem (dogmatika), amikor a húgom felhívott, hogy neki fogászati röntgenre kell mennie, és mindenképpen azt szeretné, hogy én kísérjem el őt. Kettő nap volt még a vizsgáig és rengeteg tétel. Én Piliscsabán voltam kollégista, a húgom pedig Budapesten. Nem akartam a húgomat elkísérni, mert féltem, hogy akkor nem sikerül megtanulnom az anyagot és megbukok majd a vizsgán. Végül addig-addig könyörgött, hogy megesett rajta a szívem, felutaztam Pestre és elkísértem őt. Arra gondoltam, hogy a húgom fontosabb, mint egy vizsga. Áldozatot hoztam a húgomért, hiszen utaznom is kellett és még a vizsgára se tudtam készülni. Az áldozatom eredménye az lett, hogy a húgom megnyugodott, mert elkísértem és egy kellemes délutánt töltöttünk együtt, és végül a dogmatika vizsgán is átmentem.

A megosztás után a pedagógus tanító története következik, amellyel az óra tananyagát adja át. Ez a mostani témánknál a következő:

HALLOTTÁL MÁR KOLBE ATYÁRÓL?

1894-ben, a lengyelországi Zduńska Wola-ban [ejtsd zdunyszka vola] született szegény családból, ahol öten voltak testvérek. Fiatalkorában a ferences rendbe lépett. A II. világháború kezdetétől, mint katolikus pap, lengyel zsidó és ukrán üldözötteket bújtatott és menekülésüket segítette. Ennek következményeként 1941-ben az auswitzi koncentrációs táborba vitték. Néhány hónappal később a barakkból, ahol ő is élt, megszökött egy rab. A táborparancsnok bosszúból felsorakoztatta az elítélteket és minden tizedik embernek ki kellett lépni a sorból, akikre halál várt. Amikor egy kétgyermekes családapa, Franciszek Gajowniczek [ejtsd fracisek gajowniczek] is a kisorsoltak közé került, felzokogott, hogy két gyermeke és felesége egyedül marad. Kolbe atya megsajnálta és előrejött. A parancsnok dühösen rákiáltott: Mit akar? Mire Kolbe atya szelíden válaszolt: – Szeretnék meghalni a mellettem lévő fiatalember helyett! A parancsnok nem tudta felfogni ezt a döntést, mert még ilyenekkel nem találkozott, ezért ingerülten ezt kérdezte: – Maga normális? Kolbe atya elismételte óhaját: – Igen, szeretnék meghalni helyette. A tábor vezetője erre értetlenül elfordította fejét, megvonta a vállát és a családapát visszaparancsolta. Kolbe atyát és kilenc társát éhhalálra ítélte.

A tíz foglyot egy félig földbe ásott bunkerbe zárták össze, ahonnan az eddig megszokott káromkodások és szitkozódások helyett imádság és ének hangzott folyamatosan, amit Kolbe atya vezetett. Két hét után már csak ő volt életben. Végül fenol-injekcióval végeztek vele.

Kolbe atya boldoggá avatását VI. Pál pápa 1971. október 18-án, szentté avatását Szent II. János Pál pápa 1982. október 17-én végezte. A megmentett családapa mindkét eseményen részt vett.

Egy fogolytársa így emlékezett: „A páter haláláról az egész táborban beszéltünk. Ő nem csak egy embert mentett meg az életnek: tettével sokakban felébresztette a bátorságot ahhoz, hogy túléljük a tábor, visszaadta az emberi jóságba vetett bizalmunkat.”

Kérdések a történet feldolgozásához, megértéséhez

1. Miről szólt a történet?
2. Ki hozott áldozatot? Miért?
3. Mi volt ez az áldozat?
4. Mi lett az áldozathozatal eredménye?
5. Szerintetek volt értelme meghozni egy ilyen áldozatot? Miért?
6. Te miért/kiért hoztál már áldozatot?
7. Mi volt az?

8. kép: Kolbe atya története (Szerk: Folly-Major, 2016: 114.)

Bibliai idézet: „Senkinek nincs nagyobb szeretete annál, mint aki életét adja barátaiért.”

/Jn 15, 12/

Eddig előre meglévő, hozott történetekkel dolgoztunk. Az óra ezen szakaszában viszont mindenki megírja a saját témához kapcsolódó történetét. Ehhez kivetítünk egy képet és kérdésekkel irányítva a gyermekek megírják a maguk történetét, amelyet zenei aláfestés segít.

Kép	Kérdések
 https://uj szo.com/tuzoltosag 9. kép: Tűzoltó	1. Mit látsz a képen? 2. Mit gondolhat ez az ember? 3. Mit érezhet ez az ember? 4. Milyen áldozatot kell neki meghoznia? 5. Mik lehetnek ennek az áldozatnak a kockázatai? 6. Vajon miért választotta ezt a szakmát? 7. Érted kik hoztak már valaha áldozatot? 8. Mi volt ez az áldozat? 9. Mi lett ennek az áldozatnak az eredménye? 10. Te milyen áldozatot hoznál meg az embertársaidért?
Zene	
Taizé - Ubi Caritas (Instrumental)	

5.7 A történetek kiválasztása, „megírása”

5.7.1 A történetek kiválasztása

A tanító történet kiválasztásának fő szempontja, hogy a történet tanulságának meg kell egyeznie az óra üzenetével és az átadandó tananyaggal. Az óra témáját olvasgatva szoktam végig gondolni, hogy az eddigi ismereteimben van-e olyan történet, amely illik az órához. Ha eszembe jutott valami, ami jó lehet, akkor azt sietve előkerestem és elolvastam. Ha ezután is megfelelőnek bizonyul, akkor elkezdem megírni a történet feldolgozásához szükséges kérdéseket, amelyek az óra témájának elmélyítését segítik elő. A kérdések célja az, hogy a megválaszolásukkal a gyerekek még közelebb kerüljenek Istenhez és az evangéliumi tanítás tettekre váltásához. A kérdések egyszerűek, rövidek és lényegre törőek, ezért világosan látszódik, hogy mire irányulnak (Minden kérdés az átadandó tananyagra irányul.).

Ha az óra témájáról spontán nem jut eszembe semmi, akkor a hittankönyvet hívom segítségül. Volt, hogy találtam benne történetet, amelyet egy az egyben fel is tudtam használni, de volt, hogy kaptam egy jó szempontot, ami alapján eszembe jutott valami.

A harmadik osztályos órákra készülve sokszor merítettem az általános iskolai mese élményeimből, amelyekből jócskán fel is tudtam használni történeteket, valamint egy kis, vékonyka kötet volt segítségemre: *Bruno Ferrero (2019) Tízparancsolat gyermekszemmel*. Ebből a kis könyvecskéből gyakran használtam fel egy-egy történetet. Valamint volt két videó is, amelyet egy-egy órán levetítettem a gyerekeknek. Az egyik Max Lucado: *Értékes vagy!* című elbeszélését mutatja be, a másik pedig a sün, akit meglehetett simogatni című mese 2 percben. A történetek kiválasztásának két fázisa van:

1. Az ötlet, hogy milyen történet illene az ígérez, a tartalomhoz és hozzá a történet megkeresése, kiválasztása.
2. A kiválasztott történet, mese megvizsgálása az óra témájának szempontjából, és a történet illesztése az óra üzenetéhez, tanulságához. Ezt követően a kérdések megírása, amelyek az óra tanulságára irányulnak.

A hetedik osztályosoknál a meseszerű elbeszéléseket bibliai történetekre cseréltem. A szentírási történeteket ugyanolyan technikával választottam ki, mint a meséket. Annyi eltérést azonban mégis érdemes megjegyezni, hogy a tanító történet kiválasztásában a hetedikes hittan könyv nagy segítségemre volt. Sőt nem csak a történetekhez kaptam biztos támpontokat, hanem a megfelelő szentírási igeszakasz megtalálásához is.

Azt tapasztaltam, hogy a bibliai történetek szakadékok hoztak létre a diákok és az átadandó tananyag között. Úgy gondolom, hogy ez a szakadék áthidalható egy meseszerű történettel, amely közelebb áll a diákok aktuális valóságához.

5.7.2 A történet megírása

A tanító történet meghallgatása és feldolgozása után következik a saját történet megírása. Ehhez szükségünk van egy kifejező képre, hozzákapcsolódó kérdésekre, és „meditatív” zenére. Már a kép is irányít, hiszen megadja a történet kereteit, de a születendő történet tartalmát leginkább a kérdésekkel tudjuk befolyásolni. A kérdéseknek az óra célját kell szolgálniuk. Valamint arra kell irányulniuk, hogy az óra tanulsága világosan megjelenjen az új történetben, sőt, hogy az új történet tanulsága megegyezzen az óra üzenetével. A feltett kérdések rövidek, tömörök, egyszerűek és kifejtendőek, kiegészítendőek.

5.8 Lebonyolítás - az adatok elemzése

Az adatok elemzéséhez a következő pontokba szedett előismeretek szükségesek.

1. A katolikus iskolákban heti 2 hittan óra kötelező, így a mentortanárommal bevett szokásunk volt, hogy a harmadik osztályosoknál felváltva tartottuk az órákat. Ennek az

volt a célja, hogy az első órán a mentorom vezetésével ismerkedtek meg a gyerekek egy-egy parancssal és elsajátították a parancshoz tartozó lelkitükröt is. Tehát a mentorom által tartott alkalmak alapozó, bevezető órák voltak egy-egy parancshoz. A következő órát én tartottam az Isten(i)élmény módszerrel. Az óráim célja az előző órán tanult parancs elmélyítése, élményszerűvé válása volt. Legfőbb célom az volt, hogy a gyerekek személyes tapasztalatot, élményt tudjanak kapcsolni a parancsokhoz, hogy így könnyebben megjegyezzék és meg is tartsák azokat.

2. A harmadik és hetedik osztályban az előfelmérés október 7-én történt.
3. A harmadikosoknál a mintavétel ideje szeptember 30 és január 27-e között zajlott. Végül pedig a zárókérdőív kitöltésére január 31-én került sor.
4. A hetedikeseknél a mintavétel ideje október 14-től március 28-ig tartott. Ebből az időintervallumból január 31 és március 28 között rendszerint én tartottam nekik a hittan órákat, amelyek nagy része az Isten(i)élmény módszerrel történt. A zárókérdőív kitöltésére április 4-én került sor.

5.8.1 Az előfelmérés

Az előfelmérés célja az volt, hogy képet kapjak arról, hogy a gyermekek milyen kapcsolatban vannak Istennel, van-e élő kapcsolatuk vele, mennyire fordulnak hozzá bizalommal, valamint, hogy a környezetükben élők mennyire állnak mellettük a keresztény élet megélésében.

A 3. osztály előfelmérése

Az ideális az lett volna, hogyha az Isten(i)élmény módszerrel tartott órák megkezdése előtt végeztem volna el az előfelmérést. Viszont erre csak az első módszerrel megtartott óra után került sor papíralapú kérdőív formájában, amelyet 30 perc alatt töltöttek ki a harmadikosok. A kérdőív első részében a személyes adatok megadására került sor (nem, testvérek száma, testvérek között elfoglalt hely, egyháztartásban élők). A második részben a gyerekek kapcsolatait vizsgáltam meg, ezen belül is a kommunikáció a profánnal és a Transzcendenssel téma kapott központi szerepet (kikkel és milyen gyakran szoktak beszélgetni, mennyire élnék Istennek tetsző módon). A harmadik rész a templomba járási szokásokat tárta fel (kikkel, milyen gyakran és milyen minőségben vesznek részt a szentmisén). A kérdőív negyedik részében az imádkozási szokásaikról kérdeztem őket (kikkel, milyen gyakran, és mit szoktak imádkozni). Az ötödik és egyben utolsó részbe az ünneplési szokásokra vonatkozó kérdések kerültek (milyen ünnepekor vesznek részt szentmisén, hogyan készülnek az ünnepekre).

A 18 fő római katolikus diákból 7 leány és 11 fiú, amelyből két gyermek kivételével mindenkinek van testvére.

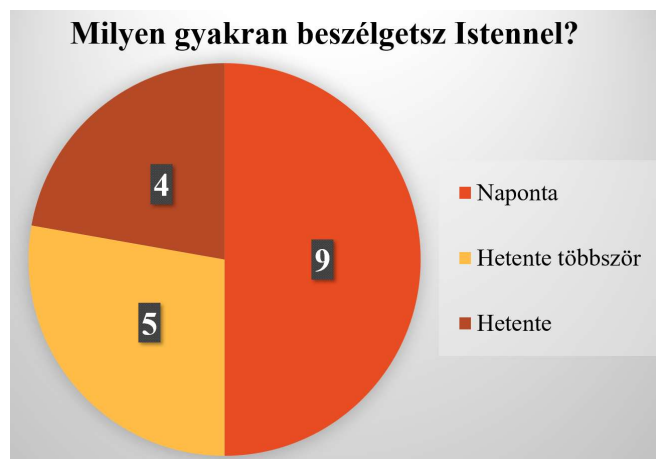
A kommunikáció a profánnal és a Transzcendenssel rész első kérdése az volt, hogy „Kikkel szoktál beszélgetni?”. A felsoroltakból (szüleim, testvérem/testvéreim, barátaim/osztálytársaim, tanáram, Szűzanya, Jézus, Isten) kellett a gyerekeknek kiválasztani azt, ami igaz rájuk. A következő válaszokat adták:

1. grafikon: Kikkel szoktál beszélgetni? 3.b (elő)

Számomra a diagram Transzcendensre (Szűzanya, Jézus, Isten) vonatkozó adatai a legfontosabbak. Jól látszik, hogy Istennel a 18 fős csoportból 17-en beszélgetnek, Jézussal 15-en, a Szűzanyával pedig 14-en. Az adatok alapján kijelenthetjük, hogy a csoport – átlagban számítva – 85%-a beszélget Istennel, vagy Jézussal, vagy a Szűzanyával, amely kiemelkedően magas számarány.

Az első rész második kérdése az Istennel való beszélgetés gyakoriságára vonatkozott. Itt is a felsorolt lehetőségek (naponta, hetente többször, hetente, nem szoktam) közül kellett választani. A válaszok megoszlása a következőképpen alakult:

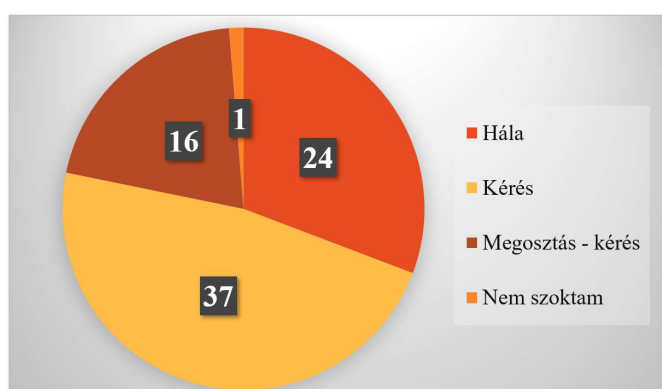

2. grafikon: Milyen gyakran beszélgetsz Istennel? 3.b (elő)

Ennél a kérdésnél is az látszik, hogy a gyerekek aktív kapcsolatban vannak Istennel, hiszen 9 gyermek naponta, 5-en hetente többször, 4-en pedig hetente beszélgetnek a Mennyei Atyával. Fontos rávilágítanom arra, hogy a válasz lehetőségek között megtalálható volt a „nem szoktam”, de ezt az opciót senki sem választotta.

A következő kérdésnél (második rész harmadik kérdés) szintén a felsorolt lehetőségek közül kellett választani. A megadott opciókat pedig újabb kategóriákba soroltam (hála, kérés, megosztás-kérés, nem szoktam).

Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel?

3. grafikon: Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel? 3.b (elő)

Az erre a kérdésre adott válaszok tovább erősítik azt, az álláspontot, hogy a gyerekeknek aktív kapcsolatuk van a Transzcendenssel. A diagramról leolvasható, hogy a római katolikus

harmadikosok összesen 37 kérést, 24 hálát és 16 megosztás-kérést intéztek a Szűzanya, vagy Jézus, vagy Isten felé.

A bemutatott diagrammok alapján kijelenthetem, hogy a célom nem ezen adatok felülmúlása, hiszen ezek már most is nagyon színvonalas Istenkapcsolatról árulkodnak, hanem a célom ennek a kapcsolatnak a további gyarapítása, fejlesztése.

A 7. osztály előfelmérése

A 7. osztállyal ideális időben, az Isten(i)élmény módszerrel tartott órák megkezdése előtt, végeztem el az előfelmérést. A kérdőív kitöltése az október hetedikéi hittan óra keretében zajlott. Együtt vonultunk át az informatika terembe, ahol Google Kérdőív formájában, 30 perc alatt töltötték ki a kérdéssort. A kérdőív teljes mértékben megegyezett azzal a felméréssel, amelyet a harmadikosok töltöttek ki.

A 14 fő római katolikus diákból 7 leány és 7 fiú, valamint három gyermek kivételével mindenkinek van testvére.

Most pedig nézzük meg ugyanazt a három kérdést, mint amit a harmadikosoknál elemeztünk. A kommunikáció a profánnal és a Transzcendenssel rész első kérdése az volt, hogy „Kikkel szoktál beszélgetni?”. A felsoroltakból (szüleim, testvérem/testvéreim, barátaim/osztálytársaim, tanárain, Szűzanya, Jézus, Isten) kellett a gyerekeknek kiválasztani azt, ami igaz rájuk. A következő válaszokat adták:

4. grafikon: Kikkel szoktál beszélgetni? 7.a (elő)

Számomra itt is a diagram Transzcendensre (Szűzanya, Jézus, Isten) vonatkozó adatai a legfontosabbak. Jól látszik, hogy Istennel a 14 fős csoportból (1 hiányzott, ezért 13-mal kell számolnom) 8-an beszélgetnek, Jézussal 6-an, a Szűzanyával pedig csak 4-en. Az adatok alapján kijelenthetjük, hogy a csoport – átlagban számítva – 46%-a beszélget Istennel, vagy Jézussal, vagy a Szűzanyával, amely a harmadikosokéhoz képest jóval alacsonyabb számarány.

Az első rész második kérdése az Istennel való beszélgetés gyakoriságára vonatkozott. Itt is a felsorolt lehetőségek (naponta, hetente többször, hetente, nem szoktam) közül kellett választani. A válaszok megoszlása a következőképpen alakult:

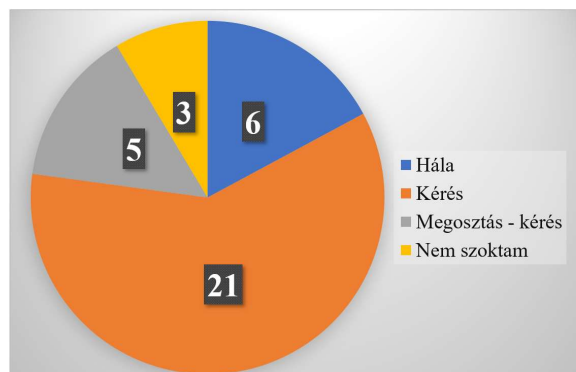

5. grafikon: Milyen gyakran beszélgetsz Istennel? 7.a (elő)

Ennél a kérdésnél is az látszik, hogy a gyerekek kb. fele nincsen aktív kapcsolatban Istennel, hiszen 6 gyermek naponta, 2-en hetente többször, egy gyermek pedig hetente beszélget a Mennyei Atyával. A harmadikosokéhoz képest itt, feltűnik a nem szoktam opció is, amelyet 4 gyermek választott.

A következő kérdésnél (első rész harmadik kérdés) szintén a felsorolt lehetőségek közül kellett választani. A megadott opciókat pedig újabb kategóriákba soroltam (hála, kérés, megosztás-kérés, nem szoktam).

Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel?

6. grafikon: Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel? 7.a (elő)

Az erre a kérdésre adott válaszokból szintén az látszik, hogy a hetedikesek nincsenek aktív kapcsolatban a Transzcendenssel. A diagramról leolvasható, hogy a római katolikus hetedikesek összesen 21 kérést, 6 hálát és 5 megosztás-kérést intéztek a Szűzanya, vagy Jézus, vagy Isten felé, valamint szintén a harmadikosokétól eltérően itt is megjelenik, az a válasz lehetőség, hogy nem szoktam, amelyet itt is 3 gyermek választott.

A bemutatott diagrammok alapján kijelenthetem, hogy a célom az aktív-aktívabb Istenkapcsolat megteremtése, valamint a meglévő életben tartása, ápolása.

5.9 Lebonyolítás - tartalomelemzés (A gyerekek által létrehozott történetek elemzése)

Az Isten(i)élmény órák szíve az új történet megalkotása. Ehhez szükség van egy képre, egy zenére és 8-12 darab kérdésre. Természetesen a képnek, a zenének és a kérdéseknek összhangban kell lenniük és egy célra kell mutatniuk. A gyakorlatunk akkor, lesz érthető és világos, ha ez a cél megegyezik az óra céljával.

10 darab Isten(i)élmény órát tartottam a harmadikosoknak, így a gyerekek „mesetára” 10 új, saját történettel gyarapodhatott. Minden óra végén jutott egy kis idő arra, hogy a diákok elmesélhessék az új történetüket egymásnak, majd jutalomként matricát kaptak tőlem. A matricákat érdemes volt gyűjteni, mert ha valakinek összegyűlt belőle három, akkor beválthatta azokat egy igekártyára. A harmadik osztályban azt tapasztaltam, hogy a diákok szívesen, örömmel osztották meg történeteiket. Ezeket a meseszerű elbeszéléseket összegyűjtöttem egy úgynevezett TörténetTárba, mert ezeken keresztül lehet nyomon követni a gyerekek Istenkapcsolatának fejlődését.

Az elkészült Tár tartalmazza az interjúk során megosztott történeteket is. A szóbeli kikérdezésnek két fő kérdése volt. 1. Milyen történet állt össze benned? 2. Ezt hogyan tudnád kapcsolni az óra témájához? A beszélgetés alkalmával mind a 10 történetüket megosztották a gyerekek. A harmadikosokkal parancsonként haladtunk. Először elmondtuk a parancsot, majd röviden felelevenítettük a hozzákapcsolódó tanító történetet, aztán megmutattam a képet és felolvastam a kérdéseket. Végül pedig feltettem a kérdést, hogy milyen történeted született. Ha szükséges volt, akkor a történet meghallgatása után még azt a kérdést is feltettem, hogy ezt hogyan tudod kapcsolni a tanult parancshoz. Az interjú végén mindkét kislányt megdicsértem és jutalmat kaptak (könyvjelzőt). A hetedikesekkel is ugyanígy haladtunk, a tanórák időrendi sorrendjét követtük.

Ebből a TörténetTárból választottam ki összesen nyolc történetet, amit tartalomelemzés módszerével vizsgálók.

A harmadikosokéból két történetet emeltem ki, amely a kísérlet lebonyolításának első részében keletkezett, és szintén két történetet, amely pedig a kísérlet lebonyolításának a második részében osztottak meg a gyerekek. A hetedikesekénél ugyanígy jártam el: két történetet a kísérlet elejéről és kettőt a kísérlet végéről választottam ki és végeztem rajtuk tartalomelemzést. (vö. 5.melléklet drive link, QR-kód)

Osztály	A kísérlet elején létrejött történetek témái	A kísérlet végén létrejött történetek témái
3.osztály	- Uradat, Istenedet imádd és csak neki szolgálj! - Az Úr napját szenteld meg!	- Ne lopj! és Mások tulajdonát ne kívánd! - Kötelességeink Istennel szemben
7.osztály	- Isten maga a szeretet - Az imádság	- A szabad akarat - Az áldozat

10. kép: Történetek témái

5.9.1 A harmadik osztályosok történeteinek tartalomelemzése

Uradat, Istenedet imádd és csak neki szolgálj! (2021 szeptemberében keletkezett)

Az első történet az első parancshoz készült (9 éves lány, 3.osztályos tanuló).

Így szól: „*Van egy kisfiú, aki senkivel sem beszélget, nincsenek barátai. Egyedül ül az iskolában a padban. Egyszer elment a templomba és utána, este elhatározta, hogy ugyanúgy senkivel nem fog beszélgetni CSAK az Istennel. Később Istennek átadta az élményeit és beszélgetett vele. Utána rájött, hogy Istennel nagyon jó beszélgetni és hogy nagyon jó beszélgetni valakivel és elhatározta, hogy ezután a többiekkel is fog.*” Az elbeszélés meghallgatása után megkérdeztem, hogy ez a történet hogyan kapcsolódik az első parancshoz. A válasz ez volt: „*A kisfiú a történet elején még nem annyira szerette az Istent, de utána meg imádta őt és már csak neki szolgált.*”

Az Istenkapcsolat szempontjából vizsgálva ebben a történetben fejlődés fedezhető fel: az Istenkapcsolat megszületése gyökeres változást, megtérést idéz elő a kisfiú életében. Az Istenkapcsolat kialakulása előtt egy zárkózott, magába forduló, magányos életet él, utána pedig hatalmas változás következik be, és kinyílik, beszélget, érdeklődik, barátokat szerez. Isten is a barátja lesz.

A történet kidolgozottságán érződik, hogy ez még az első próbálkozás és eléggé elnagyolt, felületes, viszont a lényeg világosan tükröződik benne (Isten szeretete, segítsége, hatalmassága).

A történet alapján a gyermek attitűdje tiszteletteljes, alázatos és Istenhez méltó.

A történet hosszát tekintve a rövidebbek közé tartozik. Látni fogjuk, hogy amint haladunk előre és egyre több Isten(i)élmény módszeres órán vesznek részt a gyerekek, annál hosszabbak lesznek a történeteik is.

Az Úr napját szenteld meg! (2021 november)

A harmadik parancshoz (Az Úr napját szenteld meg!) a következő történetet osztotta meg az egyik diák (9 éves fiú). „*Volt sok ember, akik nagyon szeretik Istent, de nincs templomuk. Egyszer csak fogták magukat és egymás hegyére-hátára álltak és csináltak magukból egy templomot. Minden vasárnap ezt csinálják és így járnak templomba. Azért nem dől össze, mert szeretik egymást és a szeretet tartja össze a templomukat.*” Ez az elbeszélés arról tanúskodik, hogy a gyermek megértette a harmadik parancsolat lényegét, hiszen története középpontjában az Istenkapcsolat ápolása áll, melynek helyszíne a templom. A történet üzenete, tanítása pedig az, hogy minden vasárnap menjünk templomba, mert ott tudjuk csak igazán szeretni az Istent.

A történet kidolgozottságán még mindig érezhető, hogy a kísérlet elején keletkezett, hiszen a cselekmény elnagyolt, nincs részletezve, nincs kifejtve. Hiányoznak a cselekvések magyarázatai. A diák attitűdje megfelelő, hiszen Istent tiszteli és szereti, valamint embertársai felé is szeretettel, elfogadással fordul. A történet hosszát tekintve, a rövidек közé tartozik.

Ne lopj! és Mások tulajdonát ne kívánd! (2022. január)

A hetedik és tizedik parancsokhoz (Ne lopj! és Mások tulajdonát ne kívánd!) a következő történetet osztotta meg egy gyermek (9 éves lány): „*Volt két férfi, akik nagyon jó barátságban voltak és kitalálták, hogy egyszer elmennek közösen is horgászni. Nagyon-nagyon éhezett mind kettejük családja és egy halnak is nagyon tudtak volna örülni, de ott, ahol ők laktak nagy éhezés volt, mert a halakat a többi falubeli ember már kifogta a vízből. Végül az egyiknek sikerült halat fognia és mikor letette, akkor mondta a másiknak, hogy vigyázzon a halára, de ez a másik ember tanakodott, hogy mit tegyen, és végül ellopta a halat és gyorsan elfutott vele. Mire a másik visszaért, addigra már nem volt ott a hal, és nagyon szomorú lett, megharagudott a barátjára. Az az ember, aki ellopta a halat nem mondta el a családjának, hogy hogyan is fogta a halat, hanem azt gondolta, hogy a hal majd úgyis csak a holnapi vacsora lesz. Amikor elaludt, álmában beszélgetett Istennel és Isten elmondta neki, hogy milyen rosszat tett. Reggel a férfi emlékezett erre az álomra és nagyon megbánta, amit tett és visszaadta a barátjának a halat. Elnézést kért. Utána pedig a barátja megtanította, hogyan kell horgászni. Ekkor még nem fogott halat, ezért a barát adott neki abból a halból, amit ellopott. Ezután mindig együtt jártak horgászni és soha többé nem vették el egymás halát.*” E történetben is a központi és a sorsfordító szerepet Isten tölti be, ő az, aki miatt megjavul az ember. A gyermek bizalmas kapcsolatban van Istennel, amely a történetében is megjelenik. Az ember Istennel beszélget és rádöbben arra, hogy rosszat tett, ezért kijavítja tettét. A történet szépen kidolgozott, kitér a részletekre is, valamint a cselekedetekhez magyarázatok tartoznak. A diák attitűdje megfelelő, hiszen Istennel szemben engedelmes és alázatos. Embertársaival szemben segítőkész, megbocsátó és empatikus. A történet hosszát tekintve a hosszabbak közé tartozik, érződik rajta, hogy a kísérlet vége felé keletkezett.

Kötelességeink Istennel szemben (2022. január)

A kilencedik órán összefoglaltuk azokat a parancsokat, amelyek az Istennel szembeni kötelességeinkről szólnak. Ezen az órán egy kislány a következő történetet osztotta meg.

„Volt egy ember, aki nem tudott semmiféle jót tenni és mindig mindenki ezért csak bántotta. A lelke ezért nagyon-nagyon szomorú volt és egész végig úgy érezte, hogy a bántó szavak bemennek a lelkébe és megcsapják őt. A végén már rengeteg ilyen seb volt a lelkén és nagyon rossz volt neki. Utána jött egy új ember, aki nem bántotta őt a hibái miatt, hanem segített neki és a kedves szavak, amiket mondott neki begyógyították a lelkében a sebeket, és onnantól ők ketten barátok lettek és nem figyeltek arra, hogy a többiek mit mondanak. Az ember barátja Isten volt.”

Az elbeszélés meghallgatása után megkérdeztem a diáktól, hogy ez a történet hogyan kapcsolódik az első három parancshoz. A következő választ kaptam:

„Az elsőhöz úgy, hogy Istennel barátkozott össze. A másodikhoz úgy, hogy a többiek csúfolták az embert és csúnyán beszéltek, káromkodtak, amivel Isten nevét hiába vették, de ő nem csinálta ezt. A harmadikhoz pedig úgy, hogy utána folyton imádkozott, beszélgetett Istennel, így az Úr napját megszentelte.”

A gyermek Istenkapcsolatában megjelenik a segítő, gyógyító Isten, aki barátként jön hozzánk és megsegít bennünket. A történet kidolgozottsága megfelelő, minden benne van, ami egy jó történethez szükséges (rövid, cselekményes, tanulságos). A diák helyes attitűddel rendelkezik, hiszen Istenhez barátságosan, nyitottan és elfogadóan viszonyul. Embertársaival szemben pedig elnéző, megbocsátó. A történet hosszát tekintve elmondhatjuk, hogy a hosszabbak közé tartozik.

5.9.2 A hetedik osztályosok történeteinek tartalomelemzése

Az Isten maga a szeretet (2021. november)

A hetedik osztályosok történetei közül elsőként „Az Isten maga a szeretet” című órán elhangzott történetfoszlányt osztom meg, amely a második Isten(i)élmény módszerrel tartott órán született. *„Az emberek Isten védelmét és segítségét kérték. Isten meghallgatta őket és megígérte, hogy megvédi őket a gonosztól. Cserébe az emberek hűek maradnak Istenhez.”* (13 éves lány) Ez egy nagyon kezdetleges történet, mondhatni „se füle, se farka”, mintha egy összefüggő szövegből lenne kivéve ez a két mondat. Hiányzik a kontextus, a szövegkörnyezet és a kohézió. A történet kidolgozottsága éppen ezért nagyon felületes, elnagyolt és hiányos, ez a hosszán is megmutatkozik, hiszen rendkívül rövid.

A gyermek Istenkapcsolatáról viszont ez a két mondat is sokat elárul, ugyanis az látszik ebből, hogy a tanuló az Istent, mint védelmezőt, oltalmazót és segítőt ismeri. Fontos azt is kiemelniünk,

hogy az emberek cserébe hűek maradnak Istenhez, mert ebből következtethetünk a diák attitűdjére, amely valószínűleg helyes, hiszen Istennel szemben a hűségre törekszik.

Az imádság (2022. február)

Az Isten(i)élmény módszerrel tartott órák sorában a harmadik az imádság című óra volt. Amelyen egy fiú a következő történetet mesélte el a társainak. *„A képen látható három ember jó barátok, vagy családtagok és az életüket cipelik a vállukon, és azért mosolyognak, mert tudják, hogy ha bajba kerülnének, akkor a többiek kisegítenék őket, mert imádkoznának érte. Aki alatt éppen nincs föld, akkor az lehet, hogy súlyos betegségbe esett és akkor a többiek imádkoznak érte, és aztán megmenekül és jobban lesz.”*

A fiúnak, aki ezt megosztotta nagyon intenzív Istenkapcsolata lehet, hiszen az imádságot, vagyis az Istennel való beszélgetést helyezi a középpontba, valamint az elbeszélésének is az a tanulsága, hogy imádkozni érdemes és fontos. Az ima fontosságát azzal támasztja alá, hogy a súlyos betegségből is meggyógyulhatunk az imádság által. A diák attitűdje példamutató a kortársai, de mindenki számára is, mert mélyen hisz Isten jóságában, gondoskodásában. A sorok között én még az Istenre való ráhagyatkozást is kiolvasom, amely egy nagyon érett, hiteles és mély Istenkapcsolatot feltételez. A történet nem részletes, de szépen kidolgozott, kerek egész. A történet olvasása közben az olvasónak nincsen hiány érzete. A hossza átlagos, se nem rövid, se nem hosszú.

Szabad akarat (2022. március)

A hetedikeseknél a kilencedik Isten(i)élmény órán egy fiú szívében a következő történet állt össze. *„Amit a képen látok, azt vehetjük Zakeus esetének is. A Sátán gazdagságot kínál fel neki, hogy rá hallgasson. Az angyal pedig azt kínálja, hogy Istennel lehet örökké. Hogyha a Sátánt választaná, akkor elszakadna Istentől és inkább a Sátánra figyelne, nem pedig Istenre. Az angyal pedig azt kínálja neki, hogy Istennel lehet és örök életet kaphat. Isten segítene neki az életében. Szerintem inkább az angyalét választaná, mert a gazdagság semmire sem jó Isten nélkül. Istennél van a legnagyobb gazdagság, amely mindent felülmúl. Egy nagyon nehéz helyzetben a hitünk nagyon megsegíthet minket. Az angyalnál lévő korona Istent jelképezi, mert Ő egy király. A Mennysors pedig tulajdonképpen egy királyság és ez a korona arra utal, hogy aki azt megkapja az beléphet a Mennybe. A férfi arca is Isten felé néz, azért, mert őt is inkább Isten vonzza, hogy vele legyen.”* A történet alapján elmondhatjuk, hogy a diák Istenkapcsolata aktív és meghitt, hiszen az Istennel való kapcsolatát, barátságát többre tartja minden

gazdagságnál. A diák tisztán látja, hogy Isten az egyetlen, aki boldoggá tudja őt tenni és tartós örömben, gazdagságban részesítheti, ami minden elképzelését felülmúlja. Attitűdje ebből kifolyólag helyes, hiszen érveket sorakoztat fel az angyal választása mellett, amelyből arra következtethetünk, hogy megfontoltan, átgondoltan dönt és van benne alázat Istennel szemben. A történet kidolgozottságán és hosszán is látszódik, hogy a kísérlet lebonyolításának utolsóelőtti óráján keletkezett, hiszen alaposan kidolgozott, részletekben, magyarázatokban gazdag, egy teljes, kerek gondolatmentet mutat be. Ennek megfelelően a terjedelme is hosszabb.

Az áldozat (2022. március)

A tizedik Isten(i)élmény órán az áldozatról beszélgettünk a hetedikeseikkel, amelyen az egyik lány a következő történetet osztotta meg a többiekkel. *„Azt látom a képen, hogy a tűzoltó megmenti az embereket, feláldozza magát. Bármi legyen is, de az embert megpróbálja megmenteni. Áldozatot hoz egy másik emberért, de az is elképzelhető, hogy a tűzoltót a családja várja az égő házban és őket kell kimentenie, ami pedig egy nagyon kedves kockázat lehet számára, amiért szívesebben kockáztatja az életét.*

Értem is hoztak mások áldozatot, és én is hoztam sok emberért, segítettem nekik. Én a szüleimért, barátaimért hoztam áldozatot.” A történet alapján a lány Istenkapcsolata erős és bizalmas lehet. Ez a bizalom a tűzoltó hozzáállásában jelenik meg, hiszen a tűzoltó célja az, hogy kimentse az embereket az égő házból, de természetesen abban bízik, hogy ő is épségben kijut onnan. A tanuló attitűdje példamutató, hiszen ő is hajlandó áldozatot hozni, valamint felismerte, hogy ő érte is sokan hoztak áldozatot. A történet nem túl részletes, számomra egy-két helyen talán hiányos is, de egész jól kidolgozott, megvan benne a kohézió. A terjedelmét tekintve átlagos, se nem hosszú, se nem rövid.

5.10 A tanulók önértékelése

5.10.1 A 3. osztályosok önértékelése (vö. 4. sz. melléklet)⁸

Az önértékelő füzet tartalmaz egy hangulatfelmérést, amely arra kérdez rá, hogy a diákok hogyan érezték magukat az óra megkezdése előtt, az óra közben és az óra végén. A visszajelzések alapján a gyermekek hangulata enyhe javulást mutat (például az egyik gyermek az óra előtti állapotára 3-ast (közepes) adott, de az óra közbeni és végi érzelmiállapotát már 4-esre (jól) értékelte.

Az ezt követő két kérdés arra irányul, hogy a diákok felismerték-e, hogy új dolgot tanultak és tisztában vannak-e azzal, hogy mi az, valamint, hogy az óra hozzájárult-e a fejlődésükhöz. A gyerekek visszajelzése alapján elmondhatom, hogy ők is úgy értékelik, hogy az órákon új ismeretekkel gyarapodtak és általában meg is tudták fogalmazni ezt az új ismeretet. A diákok az órák döntő többségéről úgy vélekedtek, hogy hozzájárult a fejlődésükhöz az ott megbeszélte tananyag.

A harmadik vizsgált szempontom a gyermekek attitűdje volt. Erre vonatkozóan is két kérdést kellett megválaszolniuk. (1. Aktív voltam-e a mai órán? 2. Hogyan viselkedtem a mai órán?) Általánosságban elmondható, hogy a gyerekek nagyrésze aktívan részt vett az órákon. Az önértékelő füzetbe adott válaszok is erről tanúskodnak. Azok a gyerekek, akik hozzászóltak az órához, a következő opciók közül választhattak: 1. válaszoltam a kérdésekre; 2. osztottam meg gondolatot; 3. osztottam meg történetet. Értelemszerűen a felsoroltakból azokat jelölték meg, amelyekkel hozzájárultak az órához. A második attitűd kérdésnél mindenki átgondolhatta az órán tanúsított magatartását és utána a következő lehetőségek közül választhattak: 1. szót fogadtam; 2. fegyelmezett voltam; 3. figyeltem; 4. fegyelmezetlen voltam. A füzetek bejegyzéseit olvasva, azt gondolom, hogy a gyerekek reálisan látták a viselkedésüket. Aki fegyelmezetlen volt, az beismerte azt, és a következő órán már jobban figyelt.

Végezetül pedig a diákok véleményét kérdeztem az órákról. Itt leírhatták, hogy mi tetszett és mi nem tetszett nekik. Itt a gyerekek többször megemlítették, hogy a hallott zenét és a történeteket nagyon szeretik. Volt olyan diák is, aki ezt írta „*Nekem nagyon tetszett, pont jó volt 😊.*” Ugyanez a diák egy másik alkalommal: „*Jó volt, de nem tudtam megosztani egy jó sztorit 😞.*” (Sajnos többször előfordult, hogy időhiány miatt nem tudtam mindenki történetét meghallgatni. Ilyenkor láttam a gyerekek arcán, hogy kissé csalódottak voltak emiatt.)

⁸ A mellékletek a kiegészítő dokumentumban találhatóak.

Érdekes a gyerek szóhasználata: sztorinak nevezik a történetet. Fontos további feladat, hogy képessé váljanak a sztori és a történet megkülönböztetésére. A sztori ugyanis az, ami bármikor, bárhol, bárkivel megtörténhet. „Isteni történeteket” csak a transzcendenssel való párbeszéd során lesznek képesek alkotni. Ennek felismertetése a kísérlet további feladata.

A visszajelzések és a tapasztalataim alapján bátran kijelenthetem, hogy az órákat mind a gyerekek, mind pedig jómagam nagyon élvezték és igazán gyümölcsözőnek értékeljük, amely által mindannyian sokat fejlődünk.

5.10.2 A 7. osztályosok önértékelése

Az önértékelő füzet első három kérdése a hetedikeseknél is a diákok hangulati változására vonatkozott (Hogy éreztem magam a mai óra előtt?; Hogy éreztem magam a mai óra közben?; Hogy éreztem magam a mai óra végén?). Az óra három fázisát tekintve egyenletes emelkedés, javulás figyelhető meg a gyerekek hangulatában. Például az egyik diák az óra előtt fáradtnak, az óra közben már jól érezte magát, a végén pedig boldog volt. További két példa: az egyik lány az óra előtt fáradt volt, az óra közben már megkönnyebbültnek és tiszta lelkűnek érezte magát, az óra végén pedig kipihent volt. A másik lány az óra előtt fáradtnak, az óra közben elgondolkozva érezte magát, az óra végén pedig kevésbé volt már fáradt.

A következő kérdésem az volt, hogy tanultak-e új dolgot a mai órán. A hetedikes hittanosok közül, a 14 főből 12-en a megtartott órák egészét, vagy az órák többségét úgy értékelte, hogy igen, gyarapodott új ismeretekkel és egy-egy szóba meg is fogalmazták, hogy mi volt az. Ketten úgy értékelték, hogy a megtartott órákon egy-két kivételtől eltekintve nem tanultak új dolgot. A másik kérdésem arra vonatkozott, hogy az órák hozzájárultak-e a fejlődésükhöz. Egy olyan diák sem volt, aki a 10 órából az összeshez azt írta volna, hogy nem járult hozzá a fejlődéséhez. Tehát az órák mindenki számára hasznosak és tanulságosak voltak. Érdekes megfigyelni, hogy néhány diák azt írta, hogy az órán ugyan nem gyarapodott új ismerettel, de attól még az óra hozzájárult a fejlődéséhez. Itt egy pillanatra érdemes megállnunk és elgondolkodni azon, hogy mi az elsődleges célunk. Természetesen az új ismeret átadása egy fontos cél, de én fontosabb célnak tartom az egyén szellemi-lelki fejlődését, tehát az ilyen visszajelzéseket is pozitívként kezelem. Mindenképpen fontos még kiemelni azt a fiút, aki a tanultam-e új dolgot a mai órán kérdésre a következő választ adta: „Nem, de közelebb kerültem Istenhez.” továbbá ő is úgy vélte, hogy az óra hozzájárult a fejlődéséhez. Ez a fiú a korához képest nagyon érett gondolkodású és mély hite van, valamint aktív Istenkapcsolattal rendelkezik.

A következő két kérdés a gyerekek aktivitására és viselkedésére vonatkozott. A diákok reálisan látták az órai attitűdjüket. Életkori sajátosságaiknak köszönhetően a diákok nagy része nem vett aktívan részt az órai munkában. Összességében azért elmondható, hogy a fiúk aktívabbak voltak, mint a lányok. Legnagyobb meglepetésemre a magaviseletükkel nem volt probléma, mindenki csendesen és fegyelmezetten viselkedett, amellyel az önértékelő füzet válaszai is egybecsengenek.

Az utolsó kérdésemben pedig a diákok véleménye felől érdeklődtem. Sokan tetszésüket fejezték ki. Néhány példa a visszajelzésekből: „Nem kényszerítenek válaszra. Csak akkor kell megosztanom a gondolatom, ha akarom.”; „Jó, hogy próbál jobban bevonni minket az órába.” A képleírásos gyakorlat tetszett.”; „A zene hallgatás és a kép tetszett.” „Tetszett a zene, mert így könnyebb volt belemélyedni.” Jó volt, fejlesztő, tanulságos téma.”

5.11 Megfigyelés, reflexió

5.11.1 Tapasztalataim a 3.b osztályban

A közös munka első pillanatától meg volt a diákok és köztem az összhang, a harmónia. A gyerekek nyitott szívvel, örömmel fogadtak engem, valamint könnyen a bizalmukba fogadtak, amely lehetővé tette, hogy hamar kialakuljon az órákon a bizalmas légkör.

Az Isten(i)élmény módszerrel tartott órák előtt egy tanórát tartottam nekik, és több órájukon (szakos és nem szakos órákon is) meglátogattam őket. Minden órán lelkesen, örömmel és nyitottsággal vettek részt, amelyet a későbbi óráimon én is megtapasztaltam. Nagyon jó érzés volt az osztályukba belépni, mert mindig szeretettel, vidáman üdvözöltek. Az óráimon többnyire fegyelmezetten viselkedtek. Ha fegyelmezni kellett őket, akkor szót fogadtak nekem. Az Isten(i)élmény módszerrel tartott órákon lelkesen, örömmel és aktívan vettek részt. Az önértékelő füzet bejegyzései alapján elmondhatom, hogy nem csak én, de a gyerekek is hasznosnak tartották az órákat, amelyek hozzájárultak a fejlődésükhöz.

Minden óra végén úgy éreztem, hogy az alapvető célom – hogy Istenhez közelebb kerüljenek – megvalósult. Természetesen céltérést is tapasztaltam az óra rész céljai megvalósulása során, hiszen az Isten(i)élmény módszerben a pedagógus, mint egy jó koordinátor irányítja, terelgeti a gyerekeket, nem diktál. Az óra a tanár és a diákok közötti kooperáción alapul, tehát az óra minősége nagyban függ a gyermekek hangulatától, hozzáállásától és aktivitásától. Ebben a módszerben a pedagógus legfontosabb feladatai a motiválás, a ráhangolódás, a rávezetés, a kérdezés, a kérdeve kifejtés, a szemléltetés, a magyarázat és a dialógus folyamatos fenntartása. A felsorolt feladatok közül talán a dialógus megteremtése és fenntartása a legnehezebb, hiszen

ez több komponensből áll. Párbeszédet kell fenntartani a tanár és a téma között, a diák és a tanár között, valamint a téma és a diák között. A három komponensű párbeszédnek a megteremtése a pedagógus feladata, de annak sikeressége, minősége nem csak a pedagóguson múlik, hiszen a párbeszédben a partnerünknek is aktívnak kell lennie. A harmadik osztály tanulóival hamar sikerült kialakítani és fenntartani a dialógust, amely hétről-hétre egyre élvezhetőbbé tette a közös munkát. Nagy örömet okozott, hogy láttam a gyerekek szemében az értő csillogást. Ez azt jelentette számomra, hogy elértem a célomat. Találkozásról találkozásra éreztem a gyerekeken, hogy egyre jobban szeretnek engem és én is egyre jobban megkedveltem őket. Nagy öröm volt számomra egy ilyen osztályban végezni a kísérletet, ilyen nyitott és lelkes gyermekekkel.

5.11.2 Tapasztalataim a 7.a osztályban

A hetedik osztállyal nehezen barátkoztam össze. Elutasítóak nem, de passzívak voltak, éppen ezért sokat kellett dolgoznom azon, hogy a bizalmukba fogadjanak. Sok nehézség árán, úgy érzem, hogy ez március második felére egész jól megvalósult. Nagy sikernek tartom, hogy az a lány, aki 8 Isten(i)élmény órán nem szólalt meg és az önértékelő füzetében is a teljes passzivitás és elzárkózás olvasható, a kilencedik és a tizedik órán olyan személyes történetet és gondolatot osztott meg, amely korábban teljes mértékben elképzelhetetlennek tűnt.

Viszonylag rövid ismeretség után, már az őszi folyamán felismertem, hogy a lányok és a fiúk eltérő hitéleti szakaszban vannak. Miközben a lányok már részben a Fowler által kidolgozott hitéleti szakaszok 5. fázisában, az individuális-reflektív hit szakaszában tartanak, addig a fiúk a 4. szakaszban vannak, amely a szintetikus-konvencionális hit lépcsője. Fontos azt megérteni, hogy a hit szakaszaiban nincsen kőbe vésve, hogy melyik életkorban a hit melyik szakaszában kell lenni. Ezek a szakaszok bármelyik életkorban bekövetkezhetnek. Ez azt jelenti tehát, hogy jelen esetben fogalmazhatunk úgy, hogy a lányok a fiúk előtt járnak, de ez a fiúk részéről nem jelent lemaradást, tehát a fiúknak nem kötelező utolérni a lányokat. A fiúk Istenkapcsolata abban tér el a lányokétól, hogy míg a fiúk barátként, társként mintegy személyes valóságként viszonyulnak és kapcsolódnak Istenhez, addig a lányok a hittartalmak kritikai vizsgálatában merülnek el, és ez bizony azzal is járhat, hogy Isten létezését kérdőjelezzik meg. Amikor a lányok ezen kritikáinak hangot adnak, akkor a fiúk ezzel nem tudnak mit kezdeni, idegen tőlük ez a kérdésfelvetés. Példaként a 2021. december 13-ai órán tapasztaltakat hoznám, amikor a lányok megkérdőjelezéseire szerettem volna átgondolandó szempontokat adni. A tervem az volt, hogy a búza ültetése közben kérdéseket teszek fel nekik, amin elgondolkodhatnak és az ültetés után megbeszéljük őket közösen, de amint a kérdéseket feltettem néhány fiú már rögtön

kiabálta is be a választ. Az egyik kérdésem az volt, hogy szerintük honnan lehet élet egy búzamagban, ki tette azt oda. Erre a fiúk hangosan kiabálták, hogy Isten, Isten. Persze ez eléggé elrontotta a meghittség varázsát és sajnos az óra nem is érte el a célját. Éppen ezért azt gondolom, hogy legkésőbb 13 éves kortól érdemes az osztályokat nemek szerint hittanra oktatni. Ilyen, szegregált hitoktatás folyik a Szent Angéla Ferences Általános Iskola és Gimnáziumban ötödik osztálytól egészen tizenkettedik osztályig (hittanból és testnevelésből egyaránt). Az ott megélt tapasztalataim alapján, hiszen az iskola gimnazista tanulója voltam 2012 és 2016 között, biztosan állíthatom, hogy ez az oktatási forma sokat segíthet a tanulók hitéleti fejlődésében.

5.12 Lebonyolítás - utófelmérés

Az utófelmérés célja az volt, hogy feltárja, hogy a gyermekek Istenkapcsolata hogyan változott a kísérlet alatt, hogyan fejlődött, gyarapodott és mélyült. A felmérés eszköze ugyanaz a kérdőív volt, amelyet a kísérlet lebonyolítása előtt is kitöltöttek.

5.12.1 A 3. osztály utófelmérése

Ahogy a kísérlet megkezdése előtt, úgy most is a harmadikosok papíralapon 30 perc alatt töltötték ki. A kérdőív felépítéséről a 5.8.1 fejezetben olvashat. A 45 perces időkeretből fennmaradó időben pedig a gyerekek matricáért cserébe megoszthatták a korábbi tanórákból kimaradt történeteiket.

A kommunikáció a profánnal és a Transzcendenssel rész első kérdése az volt, hogy „Kikkel szoktál beszélgetni?”. A felsoroltakból (szüleim, testvérem/testvéreim, barátaim/osztálytársaim, tanárain, Szűzanya, Jézus, Isten) kellett a gyerekeknek kiválasztani azt, ami igaz rájuk. A következő válaszokat adták:

7. grafikon: Kikkel szoktál beszélgetni? 3.b (utó)

Számomra a diagram Transzcendensre (Szűzanya, Jézus, Isten) vonatkozó adatai a legfontosabbak. Jól látszik, hogy Istennel a 18 fős csoportból 15-en beszélgetnek, Jézussal 14-en, a Szűzanyával pedig 12-en. Az adatok alapján kijelenthetem, hogy a csoport – átlagban számítva – 76%-a beszélget Istennel, vagy Jézussal, vagy a Szűzanyával, amely ugyan magas számarány, mégis 10%-kal lemarad az előfelmérés adataitól.

Az első rész második kérdése az Istennel való beszélgetés gyakoriságára vonatkozott. Itt is a felsorolt lehetőségek (naponta, hetente többször, hetente, nem szoktam) közül kellett választani.

A válaszok megoszlása a következőképpen alakult:

8. grafikon: Milyen gyakran beszélgetsz Istennel? 3.b (utó)

Ennél a kérdésnél is az látszik, hogy a gyerekek többsége aktív kapcsolatban van Istennel, hiszen 5 gyermek naponta, szintén 5-en hetente többször, 6-an pedig hetente beszélgetnek a Mennyei Atyával. Fontos rávilágítanom arra, hogy az előfelméréssel ellentétben, itt ketten a nem szoktam opciót választották.

A következő kérdésnél (az első rész harmadik kérdése) szintén a felsorolt lehetőségek közül kellett választani. A megadott opciókat pedig újabb kategóriákba soroltam (hála, kérés, megosztás-kérés, nem szoktam). A tanulók válaszai a következőképpen alakultak:

9. grafikon: Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel? 3.b (utó)

A diagramról leolvasható, hogy a római katolikus harmadikosok összesen 49 kérést, 20 hálát és 23 megosztás-kérést intéztek a Szűzanya, vagy Jézus, vagy Isten felé. Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy amíg az előfelmérésben senki nem jelölte be a „nem szoktam” válaszlehetőséget, addig itt 2 diák is ezt válaszolta.

A bemutatott diagramok alapján kijelenthetem, hogy az Istenkapcsolat gyakoriságára vonatkozó adatokban ugyan csökkenés figyelhető meg, viszont minőségbeli fejlődés látható. Feltehetően ebben az adatban az is benne van, hogy az előfelmérés során valamilyen vélt elvárának szerettek volna megfelelni a gyerekek, az utófelmérésnél azonban már belátták, hogy nincs olyan elvárás, aminek meg kell felelniük, tehát lehetnek őszinték a válaszaik megfogalmazásakor. A csökkenés miatt csüggedésre azért sincs okom, mert az előfelmérés során kapott adatokat nem volt célom felülmúlni. A célom az volt, hogy a gyerekek Istenkapcsolatát tovább gyarapítsam és fejlesszem. Ez a célom pedig megvalósult.

5.12.1. A 7. osztályosok utófelmérése

Ahogy a kísérlet megkezdése előtt, úgy most is a hetedikesek Google Kérdőív formájában 30 perc alatt töltötték ki. A kérdőív felépítéséről a 5.8.1 fejezetben olvashat.

A kommunikáció a profánnal és a Transzcendenssel rész első kérdése az volt, hogy „Kikkel szoktál beszélgetni?”. A felsoroltakból (szüleim, testvérem/testvéreim, barátaim/osztálytársaim, tanárait, Szűzanya, Jézus, Isten) kellett a gyerekeknek kiválasztani azt, ami igaz rájuk. A következő válaszokat adták:

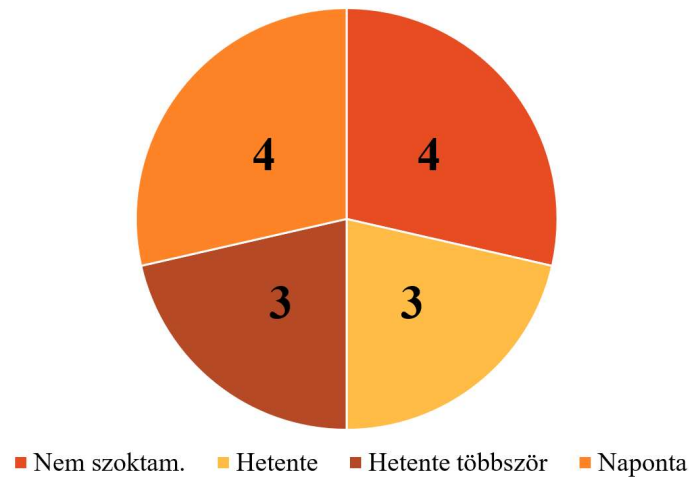

10. grafikon: Kikkel szoktál beszélgetni? 7.a (utó)

Számomra itt is a diagram Transzcendensre (Szűzanya, Jézus, Isten) vonatkozó adatai a legfontosabbak. Jól látszik, hogy Istennel a 14 fős csoportból 9-en beszélgetnek, Jézussal 6-an, a Szűzanyával pedig 5-en. Az adatok alapján kijelenthetem, hogy a csoport – átlagban számítva – 47%-a beszélget Istennel, vagy Jézussal, vagy a Szűzanyával, amely a harmadikosokéhoz képest még mindig jóval alacsonyabb számarány, de a hetedikesek előfelméréséhez képest egy százalékos növekedés látható.

Az első rész második kérdése az Istennel való beszélgetés gyakoriságára vonatkozott. Itt is a felsorolt lehetőségek (naponta, hetente többször, hetente, nem szoktam) közül kellett választani. A válaszok megoszlása a következőképpen alakult:

Milyen gyakran beszélgetsz Istennel?

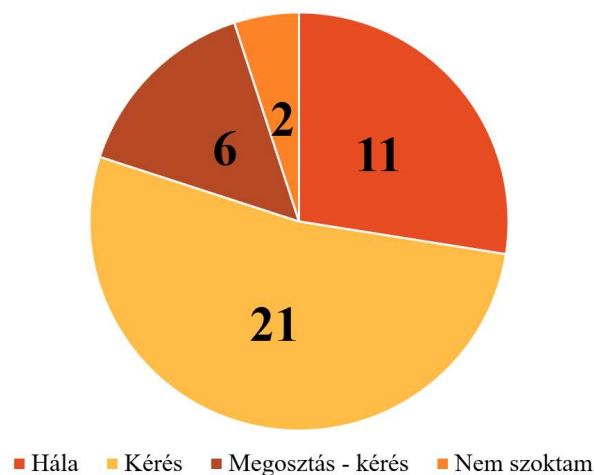

11. grafikon: Milyen gyakran beszélgetsz Istennel? 7.a (utó)

Ennél a kérdésnél is az látszik, hogy a gyerekek kb. fele továbbra sincsen aktív kapcsolatban Istennel, hiszen 4 gyermek naponta, 3-an hetente többször, 3 gyermek pedig hetente beszélget a Mennyei Atyával. A nem szoktam opció itt is megjelenik, amelyet 4 gyermek választott, ez a hetedikesek előfelméréséhez képest ugyanannyi.

A következő kérdésnél (első rész harmadik kérdés) szintén a felsorolt lehetőségek közül kellett választani. A megadott opciókat pedig újabb kategóriákba soroltam (hála, kérés, megosztás-kérés, nem szoktam).

Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal, vagy Istennel?

12. grafikon: Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel? 7.a (utó)

Az erre a kérdésre adott válaszokból szintén az látszik, hogy a hetedikesekről továbbra sem mondható el, hogy aktív kapcsolatban lennének a Transzcendenssel, mégis enyhe növekedés figyelhető meg. A diagramról leolvasható, hogy a római katolikus hetedikesek összesen 21 kérést, 11 hálát és 6 megosztás-kérést intéztek a Szűzanya, vagy Jézus, vagy Isten felé, valamint itt is megjelenik, az a válasz lehetőség, hogy nem szoktam, amelyet az előfelméréstől (3 fő) eltérően itt csak 2 gyermek választott.

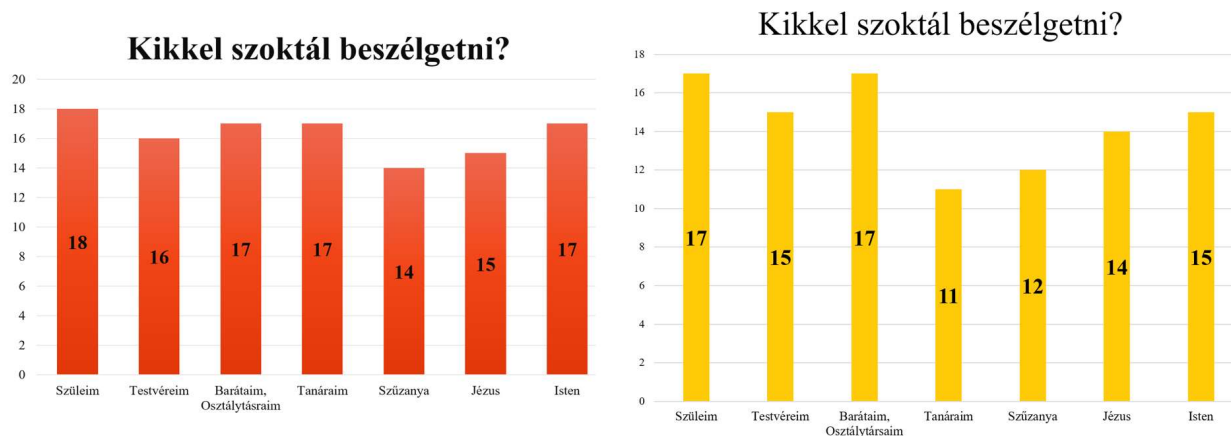
A bemutatott diagramok alapján kijelenthetem, hogy a célom az aktív - aktívabb Istenkapcsolat megteremtése, valamint a meglévő kapcsolat életben tartása, ápolása megvalósult. A számadatok stagnálnak vagy enyhe emelkedést mutatnak.

6. A KUTATÁS TAPASZTALATAINAK ÖSSZEGZÉSE: ÚJ KÉRDÉSEK MEGFOGALMAZÁSA

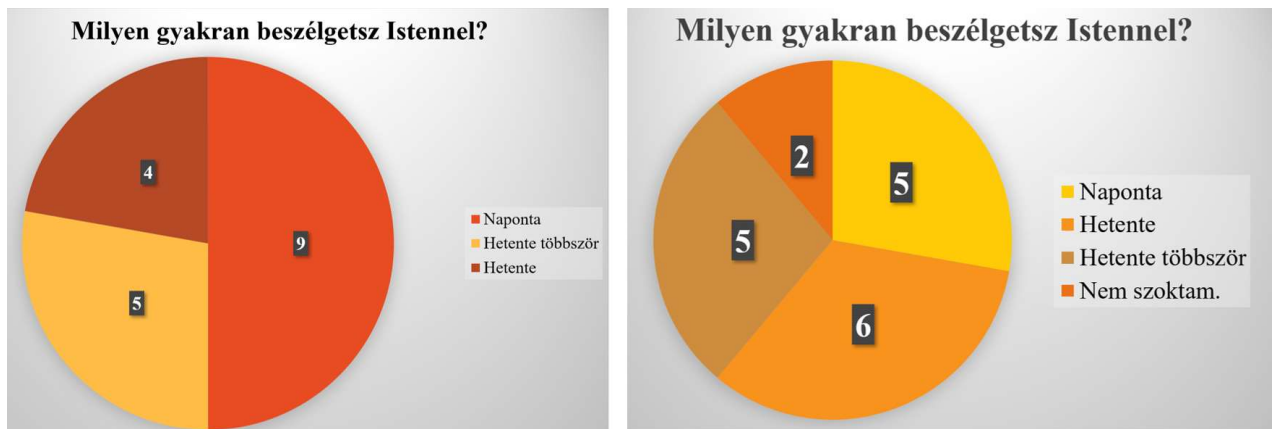
Ebben a fejezetben a kutatás tapasztalatainak az összegzését mutatom be, és elemzem, valamint a jövőre vonatkozóan következtetéseket, tanulságokat vonok le belőlük.

6.1 A harmadik osztályosok elő- és utófelmérésének összehasonlítása

A kérdőív második részének első kérdése az volt, hogy kikkel szoktál beszélgetni. A kérdésre adott válaszoknál az látható, hogy az előfelméréshez képest enyhe visszaesés történt a Szűzanyával, Jézussal és Istennel való beszélgetésben. A Szűzanyával való beszélgetés 14 főről 12-re, a Jézussal való beszélgetés 15 főről 14-re, az Istennel való beszélgetés pedig 17 főről 15-re csökkent. A következő (a kérdőív második részének második kérdése) kérdésre adott válaszoknál is hasonló visszaesés figyelhető meg. Az Istennel való beszélgetés gyakorisága a következőképpen változott: míg az előfelmérésben 9-en naponta beszélgettek Istennel, addig az utófelméréskor már csak 5-en, valamint míg az előfelméréskor senki sem választotta a „nem szoktam beszélgetni Istennel” opciót, addig az utófelmérés alkalmával 2 gyermek is ezt válaszolta. A visszaesés oka minden bizonnyal a gyerekek megfelelési vágyára vezethető vissza, hiszen az előfelmérés kitöltésekor nem ismertek engem, így olyan válaszokat igyekeztek adni, amely a részemről elvárás lehet feléjük. Természetesen mondtam nekik, hogy nincsen elvárásom, de nem ismertek még annyira, hogy ezen gátlásaik megszűnjenek. Az elő- és utófelmérés kitöltése között 3,5 hónap telt el, ez idő alatt hetente találkoztam a gyerekekkel, így ki tudott köztünk alakulni egy bensőséges, bizalmas kapcsolat, amelynek következtében mertek őszintén válaszolni a zárófelmérés kérdéseire.

13. grafikon: Kikkel szoktál beszélgetni? 3.b (elő és utó)

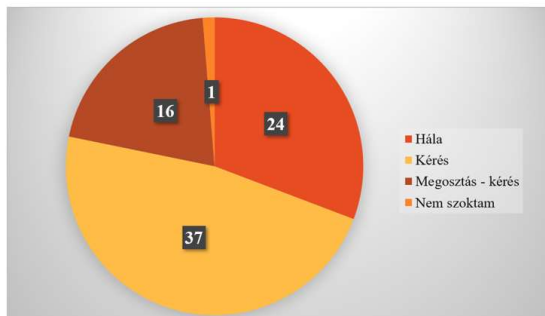

14. grafikon: Milyen gyakran beszélgetsz Istennel? 3.b (elő és utó)

Az elő- és utófelmérés második részének harmadik kérdése arra vonatkozott, hogy a gyerekek mikor, milyen helyzetben beszélgetnek a Szüzanyával, Jézussal vagy Istennel. A kérdésre adott válaszok mennyiségében pozitív változás következett be. Amíg az előkérdőív kitöltésekor a gyerekek 37 kérést intéztek a Transzcendens felé, addig a zárófelmérés idejében 49-et. Továbbá a megosztás-kérés aránya is növekedett 16-ról 23 darabra.

A növekedés oka valószínűleg az új tanítási módszer megismerése, mert az Isten(i)élmény módszer egy új beszélgetési módot kínál a gyerekeknek, amelyet a Szüzanyával, Jézussal vagy Istennel szemben is tudnak alkalmazni. Ez az új beszélgetési mód egy újabb lehetőséget kínál a gyerekeknek arra, hogy nyissanak a Transzcendens felé és kapcsolatot építsenek ki vele. Aki pedig rendelkezik ilyen irányú kapcsolatokkal, az ezáltal színesebbé és aktívabbá tudja tenni azokat.

Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel?

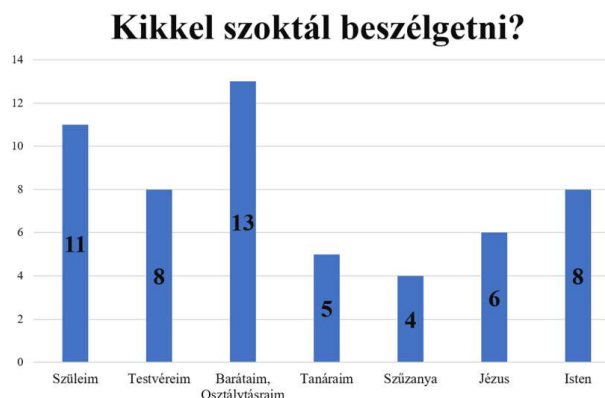

15. grafikon: Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel?
3.b (elő és utó)

6.2 A hetedik osztályosok elő- és utófelméréseinek összehasonlítása

A kikkel szoktál beszélgetni kérdésre adott válaszoknál az látható, hogy a harmadikosokéhoz képest, mind az elő-, mind pedig az utófelmérésben sokkal alacsonyabb a Szűzanyával, Jézussal, vagy Istennel való beszélgetések számaránya. Ennek oka az életkori sajátosságokban keresendő. A hetedikesek 13-14 éves kamaszok, akik nehezen nyílnak meg, kritikusak, passzívak, helyenként ellenállóak és feszegetik a határaikat. Ebben a korban az elsődleges társaságuk a barátaik, a szülők és tanárok irányába többnyire passzív magatartást mutatnak. Természetesnek mondható az ilyen fajta attitűd a tekintély személyek felé is, így a Szűzanya, Jézus vagy Istennel szemben sem meglepő ez a hozzáállás, amelyet a diagram adatai szépen bemutatnak.

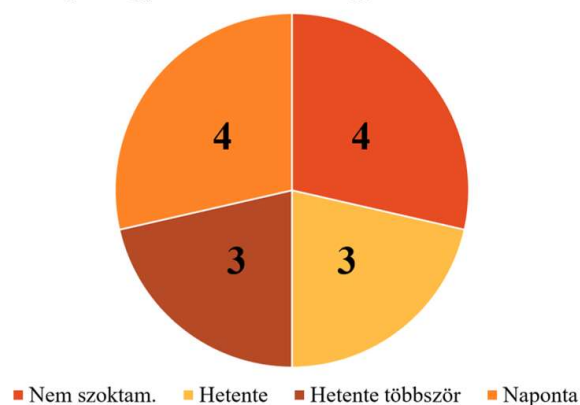
Fontos azt is megvizsgálnom, hogy a hetedikesek elő-, és utófelmérésének ezen kérdésénél a Transzcendenssel való beszélgetésben emelkedés tapasztalható, ami azt jelenti, hogy az Isten(i)élmény módszerrel tartott órák után többen beszélgetnek a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel, mint előtte. Az emelkedés nem magas (1%), de mégis számottevő, hiszen körülbelül 2 hónap alatt következett be. A növekedés oka valószínűleg az új módszer megismerése, amely új lehetőségeket nyitott a Transzcendenssel való beszélgetésben. Ez a pozitív változás a milyen gyakran beszélgetsz Istennel kérdésre adott válaszokban sajnos nem mutatkozik meg. Ebből arra következtetek, hogy a beszélgetések új lehetősége még nem épült be a gyerekek mindennapjaiba, amely ilyen rövid idő alatt nem is elvárható.

16. grafikon: Kikkel szoktál beszélgetni? 7.a (elő és utó)

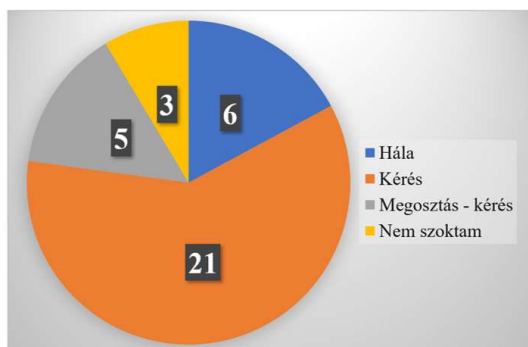
Milyen gyakran beszélgetsz Istennel?

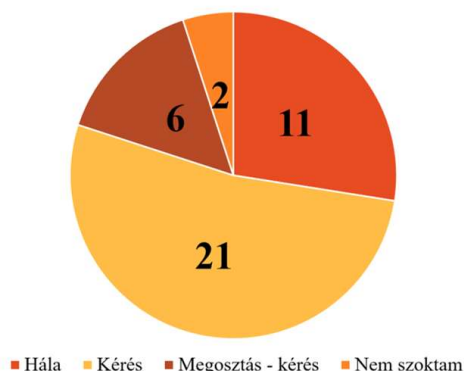
17. grafikon: Milyen gyakran beszélgetsz Istennel? 7.a (elő és utó)

A kérdőív első szakaszának harmadik kérdésére adott válaszaikban pozitív változást figyelhetünk meg. A diagramokról leolvasható, hogy a Transzcendens felé intézett kérések száma stagnált (21 db), a megosztás-kérés eggyel, a hálaadás viszont 6-ról 11-re növekedett, valamint amíg a nem szoktam opciót az előfelmérésben 3-an, addig az utófelmérésben már csak 2-en választották. A minőségi javulás oka lehet az új módszer megismerése és órákon való gyakorlása, hiszen a képek és a kérdések által egy új kapcsolódási pont jött létre a gyerekek és Isten között, amelyben talán könnyebben, bátrabban megoszthatják az őket foglalkoztató problémákat, élethelyzeteket a Szüzanyával, Jézussal vagy Istennel is.

Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel?

Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal, vagy Istennel?

18. grafikon: Mikor, milyen helyzetben beszélgetsz a Szűzanyával, Jézussal vagy Istennel?
7.a (elő és utó)

6.3 Az önértékelés rendszerének összefoglalása

Összességében úgy gondolom, hogy az önértékelő füzetek rendszere jól működött. Mivel rövid kérdéseket tartalmazott és a harmadikosokéban a válasz lehetőségek is meg voltak adva, ezért az óra végén gyorsan, 4-5 perc alatt töltötték ki a gyerekek. Szerintem az diákok helyes önértékelésének kialakításához elengedhetetlen az, hogy megtanulják a magatartásukat, órai jelenlétüket, munkájukat reálisan látni, értékelni. Az egészséges önbizalom és önértékelés kialakítására teljes mértékben alkalmas ez a rendszer. A jövőben nem csak a hittanórákon, hanem a történelem órák végén is szándékomban áll ilyen, vagy hasonló füzetek alkalmazása. Azért is tartom ezt fontosnak, mert a XXI. század gyermekének nincsen reális önértékelése, hiszen vagy alul, vagy felül értékeli önmagát, ezért hatalmas szükség van arra, hogy megtanulja a helyes önreflexiót, amelyből önbizalma és önértékelése helyesen tud fejlődni.

Bátran állíthatom, hogy az önértékelő füzetek által a gyerekek közelebb kerültek önmaguk megismeréséhez.

6.4 A megfigyelési tapasztalatok összefoglalása

A megfigyelés mindkét osztályban hatékonyan működött. Igyekeztem a legalaposabban megteremteni a biztonságos, bizalmas légkört és a gyerekeket minél jobban megismerni. Véleményem szerint – ha nehézségek árán is, de – sikerült ezt kivitelezni és baráti kapcsolatot kialakítani, amelyben a gyerekek és jómagam is kellemesen, fesztelenül éreztük magunkat. Ezúton is szeretném megköszönni a Reménység Katolikus Általános Iskola 3.b és 7.a osztályos tanulóinak az aktivitásukat, támogatásukat, segítőkészségüket, lelkesedésüket és a mosolyukat, amellyel elhalmaztak engem és erőt adtak a nehézségek közepette is.

6.5 A tartalomelemzés összegzése

A történetek meghallgatása, leírása, feldolgozása és elemzése nagy, de ugyanakkor örömteli munka volt számomra. Egy-egy történet hallatán hálát éreztem, mert meggyőződhettem arról, hogy az erőfeszítéseim nem voltak hiábavalók. A gyerekek által létrehozott és elmesélt új történetekből látszik, hogy a céloom megvalósult, a gyerekek közelebb kerültek Istenhez és önmagukhoz. Ezen történetek óráról-órára, hétről-hétre fejlődtek, amelyek hatalmas lendületet és motivációt adtak számomra a kutatás lebonyolításához. A történeteket egy úgynevezett TörténetTárba gyűjtöttem össze, amelyet a 2. és 3. számú mellékletekben⁹ lehet elolvasni.

6.6 Új kérdések megfogalmazása

Amint a 5.11.1 alfejezetben kifejtettem, az Isten(i)élmény módszerben a pedagógus, mint egy jó koordinátor van jelen, terelgeti a gyerekeket, nem diktál, valamint párbeszédet kell fenntartania önmaga és a téma között, önmaga és a diák között, valamint a téma és a diák között (Gadamer 1984). A három komponensű párbeszédnek a megteremtése a pedagógus feladata, de annak sikeressége, minősége nem csak a pedagóguson múlik, hiszen a párbeszédben a partnerünknek is aktívnak kell lennie. Ezen szempontokat figyelembevéve fel kell tennünk magunknak a kérdést, hogy milyen a jó párbeszéd. Továbbá fontos azt is tisztáznunk, hogy milyen az előre vivő tanulói attitűd, mit várhatunk el az Isten(i)élmény órákon a diákjainktól. Mindenekelőtt természetesen az alapfeltételeknek kell teljesülnie: a fegyelemnek és a figyelemnek, hiszen erre tudunk építeni. Aztán a módszerünkönél nagy hangsúly van a bizalmas, biztonságos légkör megteremtésén. Csak akkor érdemes elkezdni az Isten(i)élmény módszerrel dolgozni, ha ez a feltétel maximálisan teljesül, hiszen őszinte párbeszédet csak akkor tudunk kialakítani, ha megbízunk egymásban és biztonságban érezzük magunkat az együtt töltött idő során. A jó dialógus együtt-működés alapú, vagyis kooperáció a pedagógus és a diák, valamint a tanulók között. „Dialógusnak tekinthetők azok a két vagy több ember közti kommunikatív interakciók, amelyek valamilyen eredményre vezetnek, például, ha a dialógusban résztvevők közös álláspontot alakítanak ki. A dialógus sikerfeltételei közül fontos kiemelni, hogy legyenek résztvevői és a résztvevők egyenrangúak legyenek (például a megszólalás lehetőségét illetően), hogy a résztvevők legyenek nyitottak egymásra, tiszteljék és értsék egymást, valamint, hogy a dialógus időben belátható legyen. További sikerfeltétel a dialógusban a résztvevők építő szándéka, vagyis, hogy akarjanak egymással dialógusban lenni.

⁹ A mellékletek a kiegészítő dokumentumban találhatóak.

A sikerfeltételek teljesülése teszi lehetővé a dialógus kialakulását, melyben szükségképpen megmutatkozik, illetve megteremtődik valamilyen egység, valamilyen integráció.” (Szőke-Milinte 2014: 50-58) A tanulóktól elvárható még a nyitottság, érdeklődés, kreatív gondolkodás. Fontos megvizsgálnunk azt is, hogy milyen a jó tanári attitűd, mi várható el a tanártól. A pedagógus feladata az, hogyha a gyermekből hiányzik a nyitottság, érdeklődés, kreatív gondolkodás, akkor azokat megteremtse, fejlessze. Nagyon fontos, hogy a pedagógus is motivált legyen és elkötelezett az óra témájának irányába, hiszen csak akkor tud hiteles lenni. A hitelesség szintén elengedhetetlenül fontos, mert a gyermek ezekben az éveiben (8-9 év) még hajlamos a felnőttek utánzására, tehát leköveti a mi hozzáállásunkat, stílusunkat. A tanár feladata az is, hogy a saját hitéletére odafigyeljen, ápolja, mert mintául szolgál növendékei számára.

„A jó nevelő kommunikációjában gyakorolja az empátiát és törekszik diákjaival a szeretetkapcsolat kialakítására, továbbá segíti a tanulókat a közös konszenzus megteremtésében. A nevelőnek fel kell ismernie azokat a létkérdéseket, amelyek a neveléssel való dialógusban megjelennek, valamint a nevelőnek észre kell vennie a saját és a nevelt fejlődési lehetőségeit is a dialógusban. Végezetül pedig a nevelő és a nevelt hozzon létre új „értelmet”, közös „valóságot”, melyben mindketten biztonságosan tájékozódhatnak és gyakorolhatják a dialógust.” (Szőke-Milinte 2014: 50-58)

A következő kérdés a hetedikeseik kapcsán fogalmazódott meg bennem, mert a tapasztalataim alapján a 13-14 éves korosztálynak nehezen megy a történetalkotás. A kérdésem pedig az, hogy vajon mi segítheti a diákokat a történetalkotásban.

Erre a választ egy hasonlattal tudnám bemutatni. Az Isten(i)élmény módszerrel tartott órák „receptjét” már ismertettem, de ahogy az ételeket is ízesítjük, úgy az óránkat is érdemes. Gondosan összeválogatott alapanyagokkal kell dolgoznunk. Ahogy ételeink alapízestítője a só, úgy az óránk alapesszenciája a gondosan kiválasztott bibliai idézet, mert ez áll az óránk 5 lépcsőjének a középpontjában, valamint minden tevékenységünk arra irányul, hogy a választott bibliai részt rutinszerűen beépítsük az életünkbe és tettekre váltsuk. Ahhoz, hogy a diákok jó történetet tudjanak létrehozni, elengedhetetlen, hogy a választott szentírási szakasz rövid, egyértelmű és lényegre törő legyen. A legjobb, ha az igeszakasz olyan, mint egy mottó, amely az óránk és ezáltal az újonnan keletkezett történetek tanulságaként is szolgálhat.

A diákok segítése a jó történetalkotásban már az óra elején kezdődik, az asszociációk felírásánál. Ekkor nagyon fontos, hogy a tanár is ossza meg gondolatait. Ezek persze olyan gondolatok, amelyek egybecsengenek az feldolgozandó tananyaggal és annak elmélyítését segítik. Aztán a saját és a tanító történetnek is rövidnek, csattanósnak, egyszerűnek és

egyértelműnek kell lennie, így a diákok letudják követni a történet felépítését. A kép is a történet alkotást segíti, de a hozzákapcsolódó kérdések a történet legfőbb irányítói. Ezek a kérdések rövidek, egyszerűek és kifejtendőek. Nagyon segítő lehet az, hogyha egy kérdést több módon, más szavakkal is feltudjuk tenni. Végül pedig a zene is segíti a történetalkotást, ezért érdemes a téma hangulatához illő, klasszikus zenét választani.

Az utolsó kérdésem szintén a hetedik osztályosokhoz köthető. Úgy szól, hogy elképzelhető-e a nemek szerinti szegregált hitoktatás az ötödikesek korosztályától felfelé. Véleményem szerint ez nagyon fontos lenne, mert a fiúk és a lányok eltérő tempóban érnek, valamint eltérő hitéleti fázisba vannak, vagy kerülhetnek, melynek következtében nagyon eltérő, akár ellentmondásos és egymásnak feszülő kérdések foglalkoztathatják őket.

6.7 A kutatási anyagok tára

Mivel a dolgozat törzsanyagában nem tudtam minden kutatási anyagomat bemutatni, hiszen, akkor a dolgozat hosszúsága irreálisan meghaladná a terjedelmi limitet, ezért az 5. számú mellékletben¹⁰ megtalálható annak a drive mappának a linkje és QR kódja, amelybe összegyűjtöttem az összes kutatási anyagomat. A mellékletben erről képernyőfotó is látható.¹¹

7. ZÁRÓ GONDOLATOK

Dolgozatomban áttekintettem a személyiségfejlődés és a hitélet kapcsolatát. Majd párhuzamba állítottam és táblázatba rendeztem a személyiségfejlődés szakaszait és jellemzőit a hit és erkölcs fejlődésének szakaszaival és jellemzőivel.

Ezután röviden bemutattam a narratív elmélet alapján újonnan létrehozott hittan tanítási módszeremet: az Isten(i)élmény: új történet & élő hit módszert.

A dolgozat második részében a kutatásomat mutattam be, melynek keretében 10 Isten(i)élmény órát tartottam a harmadikosoknak és szintén 10-et a hetedikeseknek. A tapasztalataimat elemeztem és a jövőre vonatkozóan tanulságokat vontam le belőle.

¹⁰ A mellékletek a kiegészítő dokumentumban találhatóak.

¹¹ Dolgozatom 5. és 6. fejezeteinek elkészítéséhez felhasználtam a diplomamunkámat: Germuska Veronika Erika 2022. *Hitéletre nevelés az Isten(i)élmény módszerrel*. Diplomamunka

Hitéleti nevelői tevékenységem vezérmondata:

„Egyedül Krisztus tanít, bárki más csak annyiban, amennyiben az Ő hírnöke vagy tolmácsa, és amennyiben Krisztus szól ajka által. Minden hitoktatóra vonatkoznak Krisztus titokzatos szavai: „Az én tanításom nem az enyém, hanem azé, aki engem küldött” /Jn 7,16/ (Tomka 2015)
Ez a dolgozat, beleértve a módszerünket is csak akkor éri el célját, ha a hitoktató által Krisztus tud szólni.

8. FELHASZNÁLT IRODALOM

Bábosik István 2004. *Neveléstudományok*.

Biblia 2005. Szent István Társulat. Budapest.

Fáy Zoltán: *Hit és erkölcs*. In Magyar Szemle. Új folyam XXII. 7-8. szám

http://www.magyarszemle.hu/cikk/hit_es_erkoles

Ferrero, Bruno 2019. *Tízparancsolat gyermekszemmel*. (ford.: Don Bosco Kiadó). Don Bosco Kiadó. Budapest.

Folly Eszter – Major Dorina (Szerk.) 2016. *Érték(t)rend* Munkatankönyv 7. osztályos fiatalok részére. Ecclesia Hittankönyvek. Budapest-Vác

Gadamer, Hans-Georg 1984. *Igazság és módszer*. Gondolat Könyvkiadó, Budapest.

Germuska Veronika Erika 2021. *A hitéletre nevelés hatásai, módszerei, eszközei és jelentősége*. OTDK-dolgozat a 35. Országos Diákköri Konferenciára

Germuska Veronika Erika 2021. *A hitéletre nevelés egy sajátos módszere az általános iskolában*. Mester és Tanítvány 38-45.

Germuska Veronika Erika 2022. *Hitéletre nevelés az Isten(i)élmény módszerrel*.

Diplomamunka

Horváth-Szabó Katalin - Kézdy Anikó - S. Petik Krisztina 2007. *Család és fejlődés*. Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola

Katolikus Egyház Katekizmus 2002. Szent István Társulat. Budapest.

Lengyelné Molnár Tünde 2012. *Kutatástervezés*. Eger

Linn, Matthew - Fabricant, Sheila – Linn, Dennis 2012. *Életünk nyolc szakaszának gyógyítása*. Marana Tha. Budapest.

Magyar Katolikus Lexikon 1993. Szent István Társulat. Budapest. <http://lexikon.katolikus.hu/>

Nemzeti Alaptanterv (NAT) 2020

N. Kollár Katalin - Szabó Éva 2004. *Pszichológia pedagógusoknak*. Osiris Kiadó. Budapest.

https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_pszichologia_pedagogusoknak/ch05s02.html

Dr. Nyéki Lajos 2015. *A nevelés eszközrendszere*. <https://docplayer.hu/10582392-A-neveles-eszkozrendszer-dr-nyeki-lajos-2015.html>

Szőke-Milinte Enikő 2014. *A dialógus szerepe az esélyteremtésben*. In Katolikus Pedagógia 2014/1-2.

Szőke-Milinte, Enikő 2019. *α-generáció a láthatáron* In Óvónők Lapja: Romániai Magyar Óvónők Országos Szaklapja 4-7.

Szőke-Milinte Enikő 2019. *Történetmesélés kisgyermekkorban*. In Katolikus Pedagógia 2019/3-4.

Szőke-Milinte Enikő 2020. *Információ – Média(tudatosság)-műveltség*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem. Budapest.

[https://btk.ppke.hu/uploads/articles/1734918/file/Inform%C3%A1ci%C3%B3%20-%20M%C3%A9dia\(tudatoss%C3%A1g\)%20-%20M%C5%B1velts%C3%A9g%20egyben_Internetre%20PDF.pdf](https://btk.ppke.hu/uploads/articles/1734918/file/Inform%C3%A1ci%C3%B3%20-%20M%C3%A9dia(tudatoss%C3%A1g)%20-%20M%C5%B1velts%C3%A9g%20egyben_Internetre%20PDF.pdf)

Tomka Ferenc 2015. *Lelkipásztori teológia és új evangelizáció Ferenc pápa szellemében*.

Szent István Társulat. Budapest.

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 35. paragrafus

Forrásjegyzék

(1) Hitélet szó jelentése

<https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Hit%C3%A9let> (2021. január 9.)

(2) A nevelés fogalma, tartalmi jegyei

http://okt.ektf.hu/data/szlahorek/file/hunline_pedpszi/16_pedagogus_mesterseg/223_a_nevels_fogalma_tartalmi_jegyei.html (2021. január 9.)

(3) Hittan szó jelentése

<https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Hittan> (2021. január 9.)